

ISSN 1451-3889

Као француски хаику песник, већ неколико година достављам прилоге „Хаику новинама“, једном од најбољих часописа који промовише пријатељство међу људима, међу хаику песницима, читаоцима и љубитељима хаику поезије.

Georges Friedenkraft, Paris, France
(Из ел. писма од 20.9.2016.)

Одушевљен сам што су и моји хаикуи укључени. Посебно су ми занимљиви есеји на енглеском.

Graham High, London, GB
(Из ел. писма од 7.3. 2016.)

ПОЛ ЕЛИЈАР

Paul Éluard (1895-1952)

рат је стајао
на крају
коридора

сан узме твој отисак
и боју твојих очију

срцем што пева
она отапа снег –
хранитељка птица

ауто заиста креће –
четири главе мученика
котрљају се под точковима

перо даје шеширу
изглед лакоће –
дими се ојак

ветар
оклевајући

увија цигарету од ваздуха
(С француског: Душица Васов)

ХАИГА

Ову јапанску уметничку форму чине калиграфска форма хаикуа и слика - цртеж. Хармонија текста и слике постизала се у Јапану тушем (потезом четкице). Данас се, поред те традиционалне **sumi-e** технике, примењују и фото-хаиге (**sha-hai**), **колажи**, **дигиталне технике**... Постоје у свету конкурси и часописи за хаиге.

СТАРИ ЈАПАНСКИ
ХАИКУ МАЈСТОРИ

片假名に文字の力やヒロシマ忌

Слова катакане
имају у себи вечну снагу –
годишњица Хирошиме

Hisao Yamazaki (1927-)

滴一滴そして一滴新茶かな

Кап по кап
па још једна кап –
први чај у сезони

Shugyō Takaha (1930-)

死も美し彼岸へ冬の虹の橋

И умрети је лепо –
зимска дуга: мост
ка другом свету

Minoru Toyonaga (1931-)

春や子に欲し青雲の志

Пролеће је –
очекујем да јака воља
мојих синова успе

Sōya Kako (1945-)

BASHO - Calligraphy: Juichi Yoshikawa

A bush warbler's woven hat
plops down to the ground
like a camellia flower

Малени славуј
испусти свој шеширић:
цвет камелије.

Са јапанског: Hiroshi Yamasaki Vukelić
(из књиге „Облак цветова“)

Избор: Kōko Katō
(„КО“, autumn-winter 2013), Са енглеског: Д.Ј.Р.

ПЕСНИК ОБЈЕКТИВНО-ЛИРСКОГ ХАИКУА

阿波野青畝 Seiho (1899-1992)

Причом о Авану Сеиху, као коцкицом мозаика названог „5 S” (Seishi, Shuson, Suju, Suoshi, Seiho), завршавамо представљање тих пет модерних класика 20. века. Ево шта о њима каже Такахама Кјоши у првој години Шова-ере (1926. године), у најпознатијем гласилу за хаику *Hototogisu*: „Њихови стихови изгледају савршено објективни, али унутар стиха постоји неки субјективни елеменат. Међутим, ти стихови нису повратак лирском стилу старог хаикуа, него представљају нови стил који би се могао назвати 'објективно-лирски хаику'”

Сеихо

Реноарове ликове
девојака радо бих да видим
како везу

Нисмо се зближили –
а намеравао сам
оног пролећа

Стално гласни
кораџи посетилаца –
О, спавајући Будо!

Летње чаране
по асури корачају
видљиве тек у огледалу
(Са немачког: Д.Ј.Ристћ)

Застава на пола копља
када расту
дани

Пролећно испарење -
Бик који пролази лиже тло
силуэта

Кукавици
не одговара ништа –
гвоздени ветроказ

Један је
са само једном ногом
у групи алпиниста

Перем косу –
као да
умивам душу

Туриста као ја
Не ради ништа
Преда мном само библија
(С француског: Душица Васов)

**бљеишаво сунце:
види, тај твој сунцобран –
тако малешан** (Сеихо – прев. Девиде)

Оштре контуре јарко обасјаних предмета чине их привидно мањим, као што их замућене контуре, ако су у измаглици, чине већим. Поред тога ово „малешан“ веома је њежно, чак можда већ и опасно близу сладуњавости, од које га „бљеишаво сунце“ ипак спасава. (Владимир Девиде: „Јапанска хаику поезија, Загреб, 1972)

Сеихо, који је живео и стварао од почетка, па готово до краја 20. века, у почетку је био хладан према идејама за које се залагала Хототогису група (метода “shasei”, или “објективна скица”), али постепено постаје отворенији и приближава се поменутој групи. Циљ ових нових песника је да обичне ствари и догађаје из свакодневног живота прикаже више импресионистички него формално. Писао је једноставно и директно, без филозофских претензија, начином обичног човека са улице. И живот му је био у сагласности са његовим скромним ставом према уметности.

**капи снега што се топи
са великог храма –
што је весело!**

Има овде нечег готово неприкладног у веселим капима воде које журе око равнодушног, непокретног будистичког храма. (Blyth)

**Буда лежи,
очи му праволинијски
гледају у бескрај.**

Чини се да су Будине очи затворене, али су полуотворене, као да зуре у све светове свих времена. (Blyth)

**сишем шљиву урму
коштица ми изненада
паде у уста.**

Ово је типичан пример Сеихових хаикуа из збирке „Јоу” („Бадње вече”) из 1986. године. Поседује квалитет из зен искуства, познатог као сатори, духовног просветљења које је често изазвано неким нескладним догађајем или скупом слика. (James Kirkup)

Сеихо је рођен у месту Kansai у префектури Nara као **Toshio Awano** 10. фебруара 1899. а умро у месту Nishinomiya 22. децембра 1992. године. Имао је проблема са слухом. Хаику песме почео је да шаље часопису „Хототогису“ још као средњошколац. Од 1917. године он је ученик Такаха-

ма Кјошија. Користио је Man'yōshū –речник у коме је често налазио инспирацију за хаику песме. Одустао је од даљег школовања због смрти брата. Преселио се 1923. године у Осаку. Основао је 1929. год. књижевни часопис „Katsuragi” (брдо Кацураги), као и истоимену школу којом је руководио све до 1989. год. када га је наследио Toge Morita. Године 1947. прешао је у католичанство. Од 1932. године стални је сарадник часописа „Хототогису“.

Од 1969. до 1988. посветио се путовањима по земљама Азије и Европе. Приликом посете Шангају пише и о скромним пиринчаним ваљушцима познатим као „гецу-пеи“ или на јапанском „цукими“, што означава пиринчане ваљушке који се једу током посматрања јесењег месеца:

*утрпавам у уста
гецу-пеи – језеро Сеи
остаје ненамрешкано*

Ово је записано на чувеном месту лепоте, језеру Ханг Жоу у Кини, а објављено на првој страни дневног листа милионског тиража „Асахи Шимбун“. Овај лист последњих деценија не објављује на првој страни само политичке и финансијске расправе и договоре, већ има хаику- и танка-кolumну, нешто што се ни једне новине на свету не би усудиле да ураде. Поред Сеиха ту су стекли своје име многи млади хаику песници.

Серију кратких студија о Сеиховим хаику песмама објављивао је од 1996. до 1999. године интернационални часопис за хаику „КО“ из Нагоје коју уређује хаику песникиња KōkoKatō.

Ево одатле и хаукуа написаног у Сеиховим зрелим годинама (93) са актуелном темом Горбачова (носиоца Нобелове награде за мир) перестројком („реконструкцијом“).

*перестројка пер
рестројка перестројка -
цврци постају гласни* (киго: цврци –јесен)

Заправо, то је било у јесен у његовој "Кацураги колиби", кад је чуо цврчке како у башти певају из дана у дан. Интересантна ствар за мене је што је његова намера била да изрази мешање гласова инсеката са огромном буком маса људи широм света. Овај хаику је, свакако, макроскопски у свом концепту, јединствена идеја из Сеиховог врло личног поетског света и можемо га повезати са типичним Сеихо стилем. („КО“, autumn-winter 1997).

Сеихов дуг живот, од најаве па до краја 20. века, као да је утицао на то да су му хаикуи животни, утисци с лакоћом преточени у тростишја, језик јасан и приступачан.

Приредио: ДРАГАН Ј. РИСТИЋ

飲めばすぐ酔ふくせに飲み春の雪
*Иако сам се
брзо напио, ја пијем -
снег у пролеће*

Gomei Makiishi (1927 -)

おおひでり鶏がついばむ父の影
*Дуготрајна суша –
пиле кљуцка
сенку мог оца*

Kineo Okuyama (1929-1998)

身の中のまつ暗がりの／螢狩り
*Дубока тама
у мени –
хватам свица*

Biwao Kawahara (1930 -)

悲歌のよう湖のまほろばに朝霧
*Лутарња магла
шири се по језеру
попут елегије*

Kazuko Konagai (1930 -)

十月の男女はみんな甘納豆
*Мушкарци и жене
октобра су сви зрна пасуља
са шећерном глазуром*

Nenten Tsuboucki (1944 -)

思想より喬くヒマラヤ杉の在り
*Виши од мисли
стоји
хималајски кедр*

Sumio Kubo (1949 -)

半身を魚に囲まれている土曜
*Доња половина мог тела
окољена океанским рибама –
субота*

Takatoshi Goto (1968 -)

(Из књиге: „Japanese/English, Japanese Haiku 2001”,
Modern Haiku Association, Tokyo, 2000,
Избор и превод са енглеског: Д.Ј.Р.)

ЧЕТРНАЕСТ ИЛИ ПЕТНАЕСТ - ВИНСЕНТ И ШИКИ

„Што сам исцрпљенији, болеснији, крхкији, то сам више уметник“, пише 1988. године холандски сликар **Винсент ван Гог** брату Теу. Управо се ближио најинтензивнији период његовог креативног стваралаштва када су настала његова најпознатија ремек-дела. У последњим данима његовог кратког живота патња му је била прожета маштом, што можда на неки начин наликује последњим данима хаику песника Масаоке Шикија.

На најзначајнијој изложби слика Винсента ван Гога (1853-1890), одржаној пре две године (2000, прим. прев) у Краљевској академији у Лондону, неке од слика су биле постављене око његових писама чије се ново издање недавно појавило, а последње од ових писама било је на енглеском језику. Када ми се неколицина мојих јапанских студената касније придружила у Лондону, отишли смо у Националну галерију, а док смо јој прилазили један од њих је поменуо једну од несумњиво најпознатијих слика које су у њој изложене – ван Гогове „**Сунцокрете**“. Постоји пет верзија ове легендарне слике, од којих ће једна постати симбол непоузданог економског просперитета Јапана када је по рекордној цени купљена за једну галерију у Токију. Јарке боје сваке од три верзија које се сада налазе у Лондону, Токију и Музеју Ван Гога у Амстердаму су с правом постале славне и много пута репродуковане (две друге са плавом позадином се могу наћи у Минхену и Филаделфији). Оно што у вези са овом сликом збуњује је број цветова.

У горе наведеној књизи слика изложена у Лондону се назива „Четрнаест сунцокрета у вази“, исти број који се налази на разгледницама које сам купио. Међутим, у једној дигиталној галерији се каже да се ради о петнаест цветова, док се у „Монографији о ван Гогу и Сунцокретима“ Луиса ван Тилбреја, која је првобитно објављена у Амстердаму, наводи „да их има шеснаест, од којих су неки прецветали“. Да кажемо онда да их је било четрнаест или петнаест. „Под плавим небом“, пише Теу Винсент из Провенсе, „наранцасте, зелене и црвене нијансе цветова попримају прекрасан сјај“. Данас се у централној и јужној Француској могу видети читава поља сунцокрета, али је у ван Гогово време то највероватније била лаванда, која се узгајала због мириса и, наравно, била другачије боје. „Могу без Бога и у животу и у сликарству“, рекао је Винсент брату, „али не могу, овако болестан, без нечег што је веће од мене, што је мој живот – стваралачке моћи.

Нисам могао да престанем да мислим на **аквареле хаику песника Масаоке Шикија** (1867-1902), које је начинио пред крај свог кратког живота, као ни на његове дневнике и песме. Због болести везан за кревет, у соби са погледом на малу башту, Шики је помно посматрао тај малени свет.

ikutabimoyukinofukasaotayunekeri

сваки час нитам

колико је још снега

нападало

Све што је могао да чини да би тај снег видео било је да вири кроз рупу на папирном застору. Ово је још увек било неколико година пре смрти, али је његов свет и тада био скучен. Нешто од онога што је доживео допрло је до нас у његовим последњим дневницима Gyoga Mangoko, у којима бележи, у речи и слици, мале догађаје који су му толико значили, као када му је берберин донео биљку у саксији. Један мотив који је сликао постао је и позната песма, која збуњује аналитичаре, а ипак је и даље слављена.

keitonojūushi-gohonnoarinubeshi

петлове кресте ...

мора да их је четрнаест

или петнаест

ДОМАКИ ХАИКУ

*Рука помери завесу –
као кад сунце изгрева
заблеста лице*

*Напуштена кућа –
зумбули у пролеће
ипак замиришу*

*С небеске стране
зрак сунца на листу –
са земаљске сенка*

Зоран Вучић

*Видим маглено
излазе облаци из шуме –
близу сам*

*Мирише сено
девојци дрхте груди:
сватови стижу*

Недељко Терзић

*Старац замиче
уз планину. Сваки корак прати
шуштање лишћа*

*Кашаљ отвара
Врата. „Сад ће мајка
да пристави чај“*

Милијан Деспотовић

*мој гост
вечерас – моја
сјенка на зиду*

*киша -
купујем кишобран
који ми се не свиђа*

Станоје Плавшић, Змијање, БиХ

Број им је непоуздан, али ово цвеће гримизно црвене боје оставља снажан утисак. Шики га је сликао два пута, једном око осам светло црвених струкова испод неколико жутих паперјастих цветова omīnaeshi-ја или валеријане, обе јесење цвеће, али је петлова креста раскошније боје и издржљивија. Оно што ме је подсетило на Ван Гогову слику био је број цветова у земљаној посуди на другој Шикијевој слици, како по ручно рађеној посуди, тако и по живописној нијанси цветова. Има их толико да се могу обухватити једним погледом, а ипак не могу прецизно избројати. Да ли је Шики заиста посматрао цвеће у башти или га замишљао како се расцветавља, што је такође једна од претпоставки, питање је које ћу оставити по страни.

Има примитивних друштава која користе само четири броја: један, два, три и много. Последњи поједностављени број је довољан по себи да укаже на замисао обиља, и не мора бити прецизан. А ако је **жута**, боја сунца на Винсентовим сликама, пуна живота и сјаја, онда је то и **црвена**, боја сунца у јапанском традиционалном сликарству, која долази до изражаја овде у Шикијевим цветовима. Ипак, нису се сви критичари повољно изразили о овој песми, сматрајући да је претерано једноставна и да приказује фактичко стање ствари. То је у почетку било мишљење и Такахаме Кјошија, једног од Шикијевих најзначајнијих ученика, који је није сматрао једном од његових најбољих остварења. Али други јесу, као, на пример, критичар Оока Маото, **према песнику Хасеваги Кеију**, који је укључује у свој избор песама у недавно објављеној књизи.

Чини ми се да у Шикијевој песми има нечега од Ван Гоговог непосредног схватања сунцокрета, мада она није доживела такав углед. Недостатак контраста само је једна од одлика ове песме: Ван Гог је почео тако што је сликао скупину различитог цвећа, баш као што Шики придодaje разне елементе многих својим песмама. Број је тек један од неколико показатеља, мада је то онај који се чини да указује на сличност између песника и сликара, по страсти са којом су обојица посматрали свет пред крај живота. Или грешим?

Beichman, Janine, Masaoka Shiki. Tokyo Kodansha International, 1986; first pub. 1982.

Bernard, Bruce, ed., Vincent by Himself. London: Time Warner Books 2004; first publ. 1985.

Hasegawa Kai, Shiki no uchu (The Universe of Shiki). Tokyo: Kodowaka-sensho, 2010.

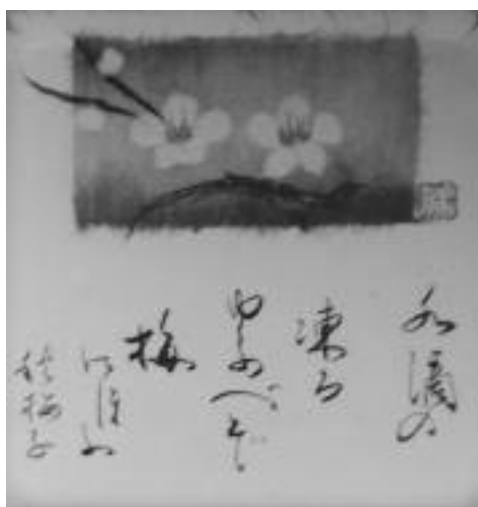
Hirai, Masako, ed., Now, to Be! Shiki's Haiku Moments for Us Today / Ima, ikiru! Shiki no sekai. Osaka: U-Time Publishing, 2003.

Van Tilbourgh, Louis, Van Gogh and the Sunflowers. Amsterdam: Van Gogh Museum, 2008.

<http://www.asahi-net.or.jp/~cf9b-ako/shiki/keitou.htm>

<http://www.vangoghgallery.com/painting/sunflowersindex.htm>

(Објављено на енглеском језику у часопису Ко, год. 26, бр. 10, пролеће-лето 2012, превод: **Саша Важић**)

SHUOSHI - Calligraphy: Juichi Yoshikawa

Drop of water
frozen in the evening.
Scent of 'ume' blossoms.

Кап воде
слеђена у ноћи.
Мирис цветова шљиве.

док нам је небо
под ногама – узалуд
чекамо звезде

пупољци се отварају:
кад мали свемир у њима
распоређи своја сазвежђа

преко рамена стене
ветар дотерује
драперију водопада
Звонимир Костић Палански

Пошљунчаном стазом
Јесење вече
И лишиће и месец

Ромињање кише
И кукурикање петла
Јутарња песма

Петар Жарков

Брдима хучи
звук моторне тестере.
Види се пустош.

Одјекну корак.
Фазан узбурка траву
лепетом крила.

Ненад Глишић

Лист који пада
ухватих у пролазу.
Јесен на длану

Дејан Алексић

Свиће опет
косе косаца
шушите у пољу

Зорка Чордашевић, Немачка

БАНАЛНОСТ У ХАИКУ ПОЕЗИЈИ

Хаику се код нас углавном доживљава као некаква егзотична и, уједно, примитивна литерарна врста, упркос томе што су се њом занимали и Милош Црњански, који је хаику, уз помоћ неких кинеских студената, преводио са француског, и Исидора Секулић. Додуше, Исидора Секулић хаику описује као „лаке и занозљиве као облачић песмице старог Јапана“. За њу су то, дакле, **песмице**, а „песмице“ тешко могу да се сврстају у прворазредну поезију чак и ако одишу „меланхолијом“ и „смиреношћу“.

Поставља се питање шта је хаику заиста, нарочито у светлу чињенице да га данас, не само у Јапану, пишу милиони. Међу њима и они сасвим ретки, који знају, а и они који ништа не знају о хаику жанру. Услед тога, светска хаику сцена је затрпана лошим хаику „песмицама“, песмама које личе, али су, заправо, далеко од хаикуа.

Прво што онима са песничком жицом, претпостављам, падне у очи јесте једноставност ових кратких песама. Истини за вољу, једноставност краси сваку добру поезију. Међутим, код неупућених хаику стваралаца **једноставност се пречесто претвара у баналност**. Неуки хаику ствараоци или не схватају или, просто, забораве да није реч о пикантном, вицкастом, провокатном склопу речи, са намером да се изазове урнебесна реакција, или да се читалац придобије пуком досетком, простакулом, ласцивном сликом, брзалицом или продорним вриском, како се хаику обично схвата у широј јавности. Илустроваћу ово једном на брзину смишљеном досетком, која формално, ево, личи на хаику:

*Сеоска слава.
Пре свих зору славе
први петлови.*

*Путем до школе
прескаче барице –
жути кишобран.*

*Укоп на брегу.
Рзање коња стиже
са другог брда.*

Зоран Додеровић

*Путује точак –
човек без домовине
снева под звездом*

*Срећа у оку:
музика дира ноћи –
неспокој спава*

Радомир Мићуновић

*Тек проходила
девојчица шири руке
на пролазнике.*

*Пчела пролете
Окрзнувши мој десни длан.
Шта ли је хтела*

Небојша Симин

*Храмље реч твоја
И све развејава ветар –
Сокаци пусти*

Верица Преда

*Смех неке патке
Прихватила и врана –
Дубока јесен*

Димитар Анакиев

*Моја мала
гледа у даљину
виде јој се дугмићи.*

Песма афричког револуционара Агостина Нета би, можда не сасвим, али ипак, пре могла да се сврста у хаику жанр:

*Одоше онамо.
Губе се у даљини
њихове песме.*

Да не буде забуне око тога шта је хаику заиста, поменућу и један класичан, угледан а лош хаику песника Рангаиа:

*Вилини коњици –
сви загледани у сунце
што залази.*

По мишљењу Мацуо Башоа, родоначелника овог жанра, хаику учи човека да буде искрен. У питању је начин да се искреност човеку врати, не као способност дата рођењем, јер тај вид искренности временом копни и закржљава, него као умеће до кога човек, ако то жели, мора да дође сопственим снагама. Зато, између осталог, Исидора Секулић за хаику каже да је у питању: „скупо и споро сазревајућа мудрост“.

Јапанци тврде да ми Европљани још увек не схватамо шта је хаику, али се из свега јасно види да су и они затрпани стиховима почетника у стицању умећа искренности.

ЈОН КОДРЕСКУ

(Ion Codrescu, Constanza, Romania)

ХАИГА, УМЕТНОСТ КОЈА ПОВЕЗУЈЕ ПЕСМУ, КАЛИГРАФИЈУ И СЛИКАРСТВО

У другој половини 19. века западом се ширио **јапански дрворез** који је својим утицајем мењао стваралаштво неких важних уметника европског сликарства. Донео је свеж ваздух у сликарство Запада тако што је унео нове теме и мотиве, необична решења за композицију и перспективу, неуобичајене формате слика, одважна средства да се прикажу силуете ликова, нове декоративне текстуре и структуре. Слично дрворезу, у 20. веку многе песнике на Западу привукла је јапанска песничка форма **хаику**. Чувена имена светске поезије (Ћузепе Унгарети, Октавио Паз, Рајнер Марија Рилке, Пабло Неруда, Чеслав Милош, Хорхе Луис Борхес, Јоргос Сеферис...) упустили су се у писање хаикуа да тако нађу нове форме у свом лирском дискурсу. На основу тог повећаног интересовања за ову песничку форму на Западу се без престанка увећавао број књига хаику поезије. У неким од њих, поред хаикуа, налазимо и **хаиге** – оне јапанске уметничке форме које на истој основи повезују калиграфску форму хаикуа са сликом која је у сагласју са текстом.

Последњих деценија 20. века неки западни универзитети, издавачке куће и музеји приређују изложбе хаига и издају књиге које се баве овом особитом јапанском уметничком формом. Исто тако јављају се часописи посвећени хаигама и чланци на интернету. На тај начин јапанска хаига све више побуђује интересовање хаику стваралаца и ликовних уметника. И ван Јапана постоје сада значајни хаига уметници (САД, Француска, Румунија, Велика Британија...)

На јапанском реч **haiga** састоји се од два идеограма: **hai**, по значењу „нешто смешно, животно“ и **ga** „цртеж, слика, сликарство“. Хаига је дакле уметничко дело које представља калиграфију хаикуа и слику изведене у смислу те песме. И калиграфија и слика треба да су у тој композицији тако структурирани да изражавају хармонију, јединство и усаглашеност текста и слике. Ако применимо исти прибор (четкицу) и за калиграфију и за слику, онда је већ самим тим постигнуто некакво јединство. Тако се неприметно деси прелаз од текста према слици јер текст не мора обавезно да „објашњава“ слику, а слика да „илуструје“ текст.

Тешко је дати тачан одговор на питање када је настала хаига. Сви истраживачи дошли су до закључка да се она јавила у исто време кад и хаику, песнички облик који су неговали сви слојеви душтва, од цара и самураја до песника и мајстора церемоније чаја, од занатлије до монаха и простих људи. Први пут се реч хаига спомиње у *kazan haigafu* (Казанов албум хаига). Аутор **Watanabe Kazan** (1783-1841) сматра се првим уметником који је на јапанском применио овај термин. Од многобројних песника и сликара који су стварали хаиге у Јапану од 17. до 20. века споменимо само најпознатије: Matsuo Bashō, Matsumara Goshun, Yosa Buson, Takebe Socho, Akamatsu Ryushi, Yabumoto Sekiho, Kihara Shin, Kitajima Shinpei и Yaura Yukki.

Да бисмо разумели хаигу, морамо познавати корене и утицаје ове врсте уметности. Р.Х.Блајт (Reginald Horace Blyth), познати истраживач из области хаикуа, спомиње следеће елементе који спадају у духовни извор хаикуа: **зен будизам** (због његове идеје да споји садашње са бесконачним), **таоизам** (због његовог трагања за природним у свему и у целини), **кинеска поезија** (због њене тежње да повеже уметност, поезију, сликарство и калиграфију у једну те исту композицију), **конфучијанизам** (због његовог

*крвави месец...
моју душу односи
чамац*

*самотан пут ...
вијуга тамо-амо
крик свраке*

*Божјићно јутро...
пратим свој дах
у шуму*

Саша Важић

*Пред Црвеним крстом
Чекајући хлеб
Жуте ципеле*

*Испред уцерице
Ђурђевданско јагње
Милују деца*

*Дугачка њива
Уморне сенке копача
Све су краће*

Баја Сантовић

*Ох, трн! На врху
мога прста процвета
црвена ружа...*

*Заливам ружу –
њена грана залива
мали ђурђевак...*

Светлана Станковић

*Маглу над реком
и јутрос први сече
спортски осмерац*

*недељно јутро –
читам новинске вести
и све читуље*

Милан Илић, Беч, Аустрија

*трешња у цвату –
за тренутак заборавих
на беспарцу*

*ево и сада
само о политици –
јесења самоћа*

*Еуридика –
на пола пута од плаже
залазак сунца*

Драган Ј. Ристић

*Путник у поноћ
Под чилрћим неоном
Чека задњи воз.*

*У објективу
Златни залазак сунца –
На слици птице.*

Изета Радетинац

*Никог на гробљу.
Палим цигару себи
и покојнику.*

*Подне трепери
На пшеничној пучини.
Без равнотеже.*

*Сам у кревету.
Кроз прозоре допире
пробуђени град.*

Душан Видаковић

*музика ветра –
ноте од луфтбалона
на хоризонту*

Елеонора Лутхандер, Шведска

обраћања конкретном животу и његовој умерености), песничка форма **waka** (због њене скучености и лиризма), уланчана песма **haikai no renga** (због њене уметничке технике да суочи два различита а ипак приближна елемента), позориште **Nô** (због његове примене визуелних симбола), **ике-бана** (због тога што поставља циљ да одабере само елементе који наговештавају), **шинтоизам** (због његовог поштовања природе) и **церемонија испијања чаја** (због њеног трагања за равнотежом између рафинираности и једноставности). Можемо рећи да хаига има исто духовно порекло као хаику, да је била под истим утицајима јер се дух те уметности идентификује са естетиком хаикуа.

Уметнику на располагању стоје три могућности да обликује хаигу: он илуструје оно што је у хаику изражено, ствара слику у складу са исказом песме или хаикуу супротставља слику која на први поглед уопште не одговара исказу хаикуа, али метафорично производи неки скривени однос у смислу поетског говора. Прва могућност ми се чини најједноставнијом и њу примењују неки ствараоци хаига. Ја примењујем готово искључиво другу и трећу могућност, мада су оне теже јер човек мора да нађе шта се иза речи крије. Али ту се **полисемантичка порука хаикуа** обогашује. Полазимо од идеје да текст хаикуа изазива различите резонанце у снази представе једног читаоца. Песма која има само једну једину поруку изгледа ми „затвореном“ поемом. Ја ипак бирам увек неку „отворену“ поему која допушта више значења, перспектива и интерпретација. Ретко кад, кад ме хаику такорећи на то присили, радим слику која одсликава директан исказ песме јер естетика хаиге не следи принцип да се речи које је песник јасно изразио просто понове сликарски. Смисао ове уметничке форме је да изложи поруку песме, да значењима речи да смернице које ни песник ни посматрач нису наслућивали. Хоћу да посматрача после читања калиграфије доведем дотле да застане и размисли о скривеним односима текста и слике о ономе што песник каже и оно што уметник открива у конотацијама речи. Сваки читалац, односно посматрач, има свој индивидуални „кључ“ да одгонетне композицију текст-слика, сваки пут у зависности од његове личности, темперамента, његових књижевних искустава.

Данас се и у Јапану и на Западу примењују различите технике, формати и средства да би се хаику и слика свели на хаигу. Притом се многи често служе и дигиталном техником и фотографијом, при чему се увек занемарује калиграфија која би у уметности хаиге требало штавише да буде једнаке вредности са сликом да би сачувала дух хаиге. **Интернет** је данас пун фото-хаига које нуде фотографију и онда негде у углу слике, као донекле небитно објашњење, дају једнообразни неутрално писани текст хаикуа. На неки начин прави текст ове уметничке форме се губи будући да се калиграфија и слика у класичној композицији органски рашчлањују а да нема границе, нема разлике између лингвистичких (језичких) знакова, између текста песме у калиграфији и иконичних (сликовних) знакова, слике осликане четкицом. Примењујући исти прибор и исту технику (сликарство тушем), стари мајстори су стварали својеврсна уметничка дела пуна хармоније, јединства, јасности и једноставности у језику који су применили. Постојање празног, неосликаног простора (*yohaku*) основни је принцип естетике у хаиги. У **фото-хаиги** овај принцип се међутим скоро увек губи јер су фотографије претежно пренатрпане, са сувише боја. Слажем се да свака уметничка форма мора да се развија, да треба да изрази простор и време у којем је стварана, али у том случају се сувише пажње поклања спољњој форми и дигиталним могућностима при чему се занемарује њен прави дух. У делима која ја стварам покушавам да помирим традицију и модерну. Оцену резултата препуштам суду информисаног посматрача.

Од прибора и радног материјала традиционално оријентисане уметности наводе се папир, четкица, туш и мастионица као **четири драгоцености сликара, калиграфа и књижевника**. Од свега тога чини се да четкица заузима најважније место јер енергичан потез четкицом не иде само од шаке, него од од целе руке, од рамена, чак од целог сликаревог тела и духа. Школовано око запажа енергију и **ритам потеза четкице** у некој хаиги, оно што протиче у видљивом и невидљивом (летећа белина), онај прекид покрета четкице у ваздуху и на папиру, кореографске гестове уметника

чаробним штапићем који ће довести дотле да хаига засветли. После неколико пробних потеза на пробном папиру уметник бира онај моменат у којем осећа да се може гарантовати слободан ток инспирације и да је потез четкице довољно сигуран да створи хаигу. У том смислу може се рећи да је рад сликара приближан раду једног пијанисте.

Туш се израђује од једне мешавине угљена или чађи од боровог дрвета, животињског желатина, као и екстракта каранфилића, мошуса или сандаловине. Паста се доноси у облику различитих штапића и мора да се суши неколико недеља. Свака радионица украшава своје штапиће одређеном декорацијом или неким чувеним цитатом.

Мастионица је најтрајнији од поменута „четири блага“. Она је симбол дуговечности, непокретности, постојаности и мира у атељеу уметника. Може бити правоугаони, квадратни или овални и да би примио течни туш, подељен је на једно равно испупчено подручје звано „брежуљак“, једно прелазно подручје звано „обала“ и једно удубљење званог „море“. Мастионица служи више генерација јер се израђује од врло отпорних еруптивних или седиментних стена. Висококвалитетни камен је црн са нијансама зелене, црвене или љубичасте. Најскупоценији су из времена династије Минг и Квинг, цењени због своје орнаментике флоре и фауне и брижљиве обраде. Мастионицу из моје личне збирке дао ми је на поклон јапански мајстор Рјухеи Нишиама (**Ryuhei Nishiyama**) и притом рекао: „Сада можеш поћи сам својим путем кад сликаш хаигу.“ Овалан је, украшен површинским рељефом са мотивима биљака. Сваки пут када га узмем у руку и припремам се за рад, сетим се мирне атмосфере у атељеу мог мајстора, специфичног мириса јапанског туша, уметничког хаљетка албе и светлости филтриране кроз пиринчан папир. Тренуци у којима уметник у „брежуљак“ утрљава штапић за туш постају прави ритуал. То су тренуци мира који су уметнику потребни да се ослободи вреве спољног света. Најпре се „брежуљак“ мастионице овлажи с неколико капи воде. Штапић за туш држи се усправно у руци или нагнут према телу и почиње да трља лако о брежуљак у смеру казаљке на сату док се у „море“ жељеним интензитетом управља потребна количина житког туша. У том тренутку из туша струје ароме сандаловине, мошуса и каранфилића који уметника обавијају њему тако драгом атмосфером. Јоса Бусон, сликар поета, овај тренутак ухватио је овако:

*Бели цветови шљиве –
мирис мастионице
лебди у гостинској соби*

Папир је по многоме разноврстан: по текстури, формату и јачини. Понекад се може начинити финијим: миришљавим прахом од сандаловине, нитима или четвороуглима од нечег светлуцавог, од злата, сребра и делића биљака. Ако упоредимо са папиром на Западу, јапански папир другачије абсорбује светлост; кад се пипне, баршунаст је. Јапански папир тражи јасност у покрету и у потезу четкицом јер подлога не дозвољава коректуру. Чим пиринчани папир прихвати туш, туш приања на ту подлогу заувек. Свака грешка при руковању четкицом доводи дотле да је рад упропашћен. **Wang Xi Zhi**, чувени кинески калиграф из 4. века, познат као „принц калиграфије“, у вези са „четири блага“ каже да четкица представља мач витеза, туш ратну опрему, мастионица шанац, а папир бојно поље.

Онај ко пажљиво посматра оријентално сликарство, примећује да постоји још једно широко ликовно поље, наиме оно поље за потпис и жиг сликара, датум, а понекад и мали поетски текст у складу са исказом слике. На једној хаиги налазимо свакако само потпис и жиг уметника. Поред четкице, мастионице, папира, жига и посуде са црвеном пастом за жиг, хаига-уметнику потребан је у атељеу и држач четкица (**fude oki**), кантица за воду (**mizusashi**), притискивач за папир и тамна подлога од штофа или филца (**shitajiki**) која спречава да врло танак пиринчани папир склизне.

(С румунског на немачки Hans Joh. Matye, с немачког Д.Ј.Ристић)

*СЛУШАМ жубор воде.
И моје мисли
отичу у свет.*

*ЧУЈЕШ невидљиве.
У сјају месечине
сенке предака.*

*КОСИМ.
Снажан мирис траве
молитвено.*

Мирослав Тодоровић

*Из мреже шаран
искочи – одраз месеца
на дну чамца.*

*На зиду школе –
стара огласна табла
и нови графит*

Витомир Милетић Witata

*Далека Земља
излазећег сунца – мој
давни, давни сан!*

Драгана Ћатић

*гоњене сунцем
нетакнутог неба
промичу сенке*

Русомир Д. Арсић

*Тако је тихо
и досадно је вече –
беба спава*

*флашице, цуцле,
пелене на све стране и –
пјесма плача*

Миленa Дрпа, Модрича, БиХ

ЗАЈЕДНИЧКА СКЛАДНА ИГРА „ПРАЗНИНЕ“ И „ТИШИНЕ“ У ИНТЕГРАТИВНОЈ ТЕКСТ-СЛИЦИ

Ово је у уметности Далеког истока омиљен жанр где, међутим, можемо разликовати више стилских праваца. Овде мислим на раније споменути секуларизовани стил у чијем су центру празнина и тишина. Занимљивост у таквој једној композицији је у томе да се уобичајене границе између ова три медија такорећи „растачу“. Овде се калиграфској компоненти придаје посебна стилска вредност. Калиграфија (**shodô: sho** значи писање, а **dô** значи пут, тј. учење) била је од прастарих времена идеал образованог човека и заједно са сликарством, песништвом и музиком не само основа образовања него и најцењенија уметничка пракса. Shodô се не може означити само као калиграфија јер не пишу се речи састављене од слова, него идеограми чији су знаци пре свега носиоци значења, а не гласа. Shodô је уметнички школовано писање, од калиграфије се разликује по томе што не подлеже закону безличне декоративне форме правила да је то лепо писање, него да до пуног изражаја и у непосредној очигледности дође личност која пише.

Предуслов за интегративно обликовање и разумевање текста и слике јесте просторна близина слике и текста да би очи могле да шетају тамо-амо. Даље, текст и слика морају се односити једно на друго. Делови текста узимају се радо из песништва, понајпре из лирике или се бирају чувене изреке великих мајстора. Интегративни спој текст-слика може обликовати једна особа сама или је то **сарадња сликара, песника и калиграфа**. Стално у свесној или несвесној намери да се тражи скривена веза између односа представљања и онога што се може показати, између ликовне моћи језика и језичке пријемчивости слике. Идеал је да се сликарство и текст, представљен естетски одговорном калиграфијом, држе у некој атмосфери која лебди. У схватању текста и слике разликују се конгруентни и комплементарни однос. У првом случају текст описује оно што показује слика, што међутим доводи до удвостручавања информација. Ко није у стању да да поруку једне слике на самој слици или текста у самом тексту, радо се лаћа овог средства. Ово код посматрача спутава његову асоцијативност. У другом случају текст има празна места која попуњава слика и обратно. И у том се случају јако утиче на фантазију и асоцијације посматрача. За оба горе изречена уметничка правца не доводи се у питање конгруентни и комплементарни однос будући да они противурече естетици празнине, штедљивости и тишине. Ипак, они су, нажалост најчешћи.

Узмимо за пример да хаику живи од тишине и говора. Слика, дакле, ни у ком случају не сме да нарушава тишину једног хаикуа тиме што превише показује. Хаику пак не сме да руши празнину слике тиме што превише казује. Овај **баланс између тишина/празнина и говор/обиље** не сме, међутим, да наруши ни калиграфско обликовање хаикуа. Стога се не сме потцењивати вредност места потеза четкице и одређивања места текста у оквиру композиције текст-слика (често свесно асиметрично постављен). Постићи естетско задовољавајући баланс између те три компоненте једна је од најтежих вежби. Ако у тој заједничкој складној игри уобличеног/реченог, празног простора и тишине она успе, онда свако од уметника који обликује и посматрача има свој „властити тренутак“.

У обликовању текст/слике на Западу има још много да се учини. Најпре, питање: како се уметник уопште бави неком другом културом уметности? Човек се формира одрастајући у својој култури. Зато у сусрету с неком другом културом настаје принципијелни конфликт. Како уметник продуктивно да реши тај конфликт? Он проматра „оно друго“, емоционално се упушта у то „друго“, бави се материјалом, увежбава технику и поку-

(На лужничком говору)

*Дош'л ми госјанин
и дочека га с'с срце –
друго немам кво*

*Глупо могоаре
ич се не сећира:
Има си „оној“!*

*Прекај пекару
замириса жежжак леб -
мајчина душа*

Драгослав Манић Форски

*Лестве ка небу –
Не лупетај трешњоберу
Део си крошње*

*Опрану росом
Виноградску брескву
Трава хлади*

Данко Б. Марин

*Вилин коњиц украс
на оловци – заједно
дишемо кроз слова*

*Лептир предуго
на мојој одећи – не
померам тело*

*Врели контејнери –
по једном чепрка птица –
по другом човек*

Верица Тадић

*дневна штампа –
испуњени црнилом
папир и мисли*

Наташа Илић, Вараждин, Хрватска

шава да што више сазна о његовој теоријској позадини. Уметнику, дакле, није стало до тога да својим радом потврди или подражава естетику Јапана или Запада, него да сусретом са нечим другим открије нешто ново, непознато. Такво откриће претпоставља процес „ослобађања“ и „прихватања“. Ослобађање од начина гледања, конвенција, принуда и других научених ствари у сопственој култури, а опажање и прихватање разлика између властите и других култура уметности. Тек у том „слободном простору“, који је настао ослобађањем и прихватањем, омогућено је уметнику да истински комуницира са нечим другим, тј. да мења свој став у мишљењу, замислима и осећањима, а оно друго да користи да би дошао до нових идеја, планова и уметничких облика изражавања па да их у својим делима транспонује и истакне. Пред нама је веома занимљив задатак обликовања једне интегративне текст/слике, као и уметничког пресађивања калиграфске компоненте. Да се открије та разноврсност могућности изазов је за све оне који су спремни да вежбају, да не успеју, па да опет отпочну.

(Из часописа *Sommergras* Nr. 89, Deutsche Haiku Gesellschaft, 2010, са немачког Д. Ј. Ристић)

БЕАТЕ КОНРАД (Beate Conrad)

ОСНОВЕ ХАИГЕ

Увод

Хаига или **хаикаи цртеж** је специфичан стил јапанског сликарства, који је постао популаран и у западној култури као облик који је тесно повезан са хаikuом. Већ су раније у кинеској традиционалној уметности, из које потиче овај јапански уметнички облик, поезија и друга књижевна дела били пропраћени сликама. Срећемо их код текстова које су писали сами сликари или други аутори. Од 6. века надаље постепено се развијао извештан књижевни стил заснован на академском начину сликања у дворским круговима, који је уносио поетски укус у сликарство, сједињујући тако три уметности: сликарство, калиграфију и поезију. Тако је сваки од ових уметничких облика, његово схватање и критика у суштини изграђен на истим преиначеним естетским стандардима, који вуку корене из филозофије таоизма, конфуцијанизма и будизма (из 7. века, који се у Јапану звао зен). Овај стил је касније пречистила **кинеска школа „Вен Цен“**, која се такође ослањала на дубока сагледавања (природе). Ова естетика се односи на сазнање и чулно опажање у времену и простору, основу сваке људске спознаје која се фокусира на сагледавање лепоте, њених законитости, односно пропорције предмета и њихове односе, као и склад у природи и уметности.

Током Едо периода Јапанци су прихватили и неговали сликарски стил са књижевним укусом, који су називали *panga* и *bunjinga* у значењу јужно или књижевно сликарство. Између осталих, посебно је **Јоса Бусон**, највећи јапански сликар и значајан песник, развио књижевну сензибилност хаиге у оквиру књижевног стила, користећи исту естетику из које потиче хаiku поезија. То су естетски принципи који такође истичу брижљиви увид у однос између суштинских елемената композиције.

*Мај – на гробљу
вештачко цвеће као
подсмех умрлом*

*Пун месец –
у подножју шуме
сенке ко у сну*

*Тиха мајска ноћ –
сенка месечине ми
лаки покривач*

Душан М. Адски

*Стазом до плаже
пуцкетају борови –
удишеш море*

*пливам низ талас
брдо се удаљава –
постајем делфин*

Љиљана Прошић

*Процвала липа.
У јутарњој тишини
стари манастир.*

*Поново киша.
Низ прозор се сливају
мој одраз и ноћ.*

Зоран Антонић

*Опрала киша
Кровове и улице –
Образи исти*

*Миришу дуње
у касну јесен, зреле –
буде сјећања*

Сњежана Драшкић, Модрича, БиХ

Јапанска хаига обједињује хаику, песму која се традиционално осликава четкицом и тушем, тј. калиграфијом, и једноставну слику у тушу на истом парчету папира. Као визуелно уметничко дело хаига је по форми, стилу и теми тесно повезана са хаикуом. Етимолошко значење речи *hai* је хумор, шала, радост, живот, правилно схваћен и обликован. Уз то, она указује да је нешто исправно или тачно у смислу општег доживљаја; га значи цртеж или слика. Хаику изражава јасан увид преиначен у језик. Хаига супротставља увид изражен речима, који се такође графички представља, са визуелним доживљајем, сликом. Добро обликован цртеж не илуструје и не објашњава текст, већ придодaje нови аспект уметности калиграфије, тако омогућавајући да се песма и слика употпуне и уравнотеже једна са другом као нови уметнички облик, тј. хаига.

Традиционална хаига се развијала под утицајем разних прилаза уметника сагласно њиховим способностима, талентима, а и у складу са њиховим главним фокусом на књижевност или у оквиру визуелних уметности. Са све већом популарношћу различитих медија и техника, данашња хаига није више само осликана (тушем) већ се израђује коришћењем великог броја техника. Фотографија и дигиталне графике нуде нове могућности за експериментисање са овим уметничким обликом, чак и на мултимедијалном нивоу.

*Коњски репови
скачу по мокрим леђима –
девојке играју фудбал*

*Косово поље.
Над изгубљеним царством
крава наше репом*

*Руше стару кућу.
На све стране лети
мирис година.*

Светомир Ђурбабић

*Што више гледам
зелена поља – чини се
да жуते*

*ветар и ја
кроз шарене поље
тумарамо јутрос*

Лодика

*Мост над реком:
окружен илузијом
њеног имена*

Милан Драшковић

*у сиве чапље
само једна нога –
краткодневница*

Walter

*Дивно је небо.
Срећа на имам плаву,
а и папир је ту.*

*Купих данас кист
умјесто пуловера –
да бојим живот*

Драгана Грашар, Модрича, БиХ

Лутање — доживљај текста-слике

Уметност по себи преображава стварност у стварност посматрача. Али је разлика између овог општег утицаја уметности и уметничког облика са укусом књижевности, који се зове хаига, у уметничком концепту сугестије који омогућава процес „посматрања и лутања“. Сходно томе, текст и слика не само да изражавају, већ и дочаравају више него што се може видети голим оком. Овај несталан процес који се одвија између откривања и недоречености, а постиже кроз веома сажето, па самим тим поједностављено сликовито излагање и текста и слике/фотографије воде дубљем нивоу, где се приказ природно завршава увидом појединца. Ту се јавља нови уметнички облик. Баш ова поетска и снажна атмосфера лутања је оно што обједињује естетску суштину хаикаи стила.

Међутим, фотографија и иначе игра посебну улогу као западни проналазак. Тако је појам „фото-хаиге“ уведен у Јапан где се назива *sha-hai*. *Sha* води порекло од речи *shashin* у значењу фотографија, а *hai* значи хаику. Карактеристике фото-хаикуа и хаиге су сасвим различите. Фотографија углавном даје информацију и ставља предмет у први план. Слика користи апстрактне облике, бар до извесне мере, и појам празног простора. То са фотографијом није случај. Она даје само веома детаљне информације и заокружена је сама по себи што отежава постављање текста, па је стога прилично тешко изнаћи равнотежу између текста и слике. То обично доводи до употребе веома ситног штампаног текста, натписа или широких оквира. Међутим, такви оквири су ефикасни једино ако проширују саму тему. Јер сваки елемент композиције мора да има специфичну, недокоративну функцију јер ће иначе скретати пажњу са њене суштине.

Поред тога, фотографија раздваја средства за представљање текста и слике, по традицији саставних делова истог медија и технике (потези четкице), као и истог сликарског стила. Код фото-хаикуа калиграфија се често своди на слова (типографију), занемарујући уметнички аспект текста. Док спонтано изражавање потеза четкице који се не могу кориговати, које се одражава кроз брзо ритмичко кретање потеза (у једном даху), доводи у склад целу композицију слике као целине, фото-хаику дели овај поступак на неколико мање спонтаних поступака који се изводе у различита времена. Са пикторијализмом (крајем 19. века) нови медијум фотографије се уздиже од механичког процеса до уметничког облика. Он је имао властите погледе на начин приказивања специфичних сцена налик сликама. Што се тиче фото-хаикуа, он можда неће достићи живописан израз аутентичне хаику-слике (хаиге), али може садржати асоцијативне начине укључивања хаикаи духа, где виђење уметника изван стварне слике и текста налази одјек и код посматрача, где се сједињује и претвара у његову властиту стварност пред његовим унутрашњим оком.

1 Строго дефинисано, хаиге су слике, али многе комбинације слике и текста у Бусоновим објављеним делима делују у складу са извесном логиком која се примењује у хаиги, што даје додатне доказе о блиском односу између текста и слике у хаиги.

2 Дакле, „фото-хаига“ би се превела као фотохаику-цртеж, док је фото-хаику право значење тог појма.

3 У франкофонским земљама се прилично пожурило да се овај нови жанр назове haisha само на основу примера хаикуа и хаибуна, а то Јапанцима звучи прилично чудно јер је на њиховом језику значење ове речи „зубар“.

4 Сликање у једном даху одражава и душу сликара као и његово емоционално стање у време када је слика настала.

5 Фотограф пикторијалиста је контролисао читав процес и ретуширао негативе. За већину је негатив био само скица, која је постајала уметничко дело током компликованог и разрађеног хемијског процеса и коришћења посебне штампе, која је требало да побољша дејство слике. Али баш ова тежња ка савршенству је довела до најжешће критике: **имитација друге уметности.**

Коришћена литература:

- Addiss, Stephen: Haiga: Takebe Sōchō and the Haiku-Painting Tradition. Richmond, Virginia: University of Richmond, 1995.
 Addiss, Stephen: 77 Dances: Japanese Calligraphy by Poets, Monks and Scholars, 1568-1868, Weatherhill, 2006.
 Addiss, Stephen / Yoshiko, Audrey: How to Look at Japanese Art. New York, 1996.
 Brüll, Lydia: Über das Zusammenspiel von Leere und Schweigen im integrativen Text-Bild, Sommergrass Nr.89, Deutsche Haiku Gesellschaft, 2010, стр.11-17.
 Codrescu, Ion: Haiga — Peindre en poésie, Éditions A.F.H., 2012.
 Codrescu, Ion: The Spirit of Haiga, An Interview by Jeanne Emrich, Reeds Contemporary Haiga, Haiga, Vol. 4, 2006.
 Crowley, Cheryl A.: Haikai poet Yosa Buson and the Bashō Revival, Leiden, 2007, стр. 165-243.
 Grewe, Gabi: Shikai and Haiga, Haiku and Happiness Blogspot, 2005.
 Kacian, Jim: Looking and Seeing: How Haiga Works, Red Moon Press, 2004, стр. 126-153.
 Leonard, Koren: Wabi-Sabi for Artists, Designers, Poets and Philosophers, Stone Bridge Press, Berkeley, 1994.
 Seckel, Dietrich: Einführung in die Kunst Ostasiens, München 1960, стр. 139-154.
 Yuuko Suzuki: Japanese Calligraphy, Search Press, 2005.

(Из чланка у ел. часопису *Chrysanthemum*, бр.11, 2012, стр. 37-44, www.chrysanthemum.haiku.net. Са енглеског: Саша Важић)

SHUOSHI - Calligraphy: Juichi Yoshikawa

*In the shadows
of many clouds floating away
quinces are blooming.*

*У сенкама
гомиле облака што отпловише
цветају дуње.*

*месечина
црта прстен око баре -
дубока тишина*

*Дунав носи
јесење лишће и
меке звуке кише*

*после развода –
и четкице за зубе
раздвојене*

Јасминка Надашкић Ђорђевић

*запрега у даљини
- ко у ствари
вуче товар*

*ка месецу
у сну марширамо –
неба нема па нема*

*и једна бреза
међу буквама –
процветала шума*

Момчило Антић

*снежне пахуље
са планинском зором
хватају дим воза*

Ана Ручнов

*светла с брода –
тамне сенке рибара
тону у маглу*

Ирина Стефановић

*цвијет у вази –
иако без корјена божур
упија живот*

Ксенија Бабић, Модрича, БиХ

НАШИ ПОКУШАЈИ

Калиграфија и уметност рада тушем ипак припадају више далекоисточним културама уметности. Калиграфија се код нас одупире интегрисању у целину, слова западних абетаца немају изражајну снагу и лепоту логографских кинеских и јапанских знакова, а и наши уобичајено **хоризонтални редови нису тако флексибилни.**

Било је у Србији већ многих покушаја, знаних и незнаних. Да споменемо неке, нама знане: сарадња песника и хаику песника Томислава Мијовића (Зајечар) са графичарем **Мирославом Анђелковићем** (Ниш) и **Миодраг Даја Анђелковић** (Ниш) који је илустровао хаикуе у књизи „Ћаја на ћаја“ Д. Ј. Ристића (уз употребу туша и јапанског пиринчаног папира), затим хаикуи инспирисани сопственим сликама **Милутина Дедића** из Београда (брата чувеног кантаутора Арсена Дедића), што чини и хаику песник **Андрије Гвозденовић** (сликар и скулптор из Бара и Београда)...

И саме „Хаику новине“ конципиране су тако да текстови, са празнинама, графикама, ћириличном калиграфијом и јапанским словима, делују као делови једне велике хаиге (захваљујући њиховом ликовном идејном творцу **Славољубу Станковићу**).

Још од деведесетих година јапански уметник **Kuniharu Shimizu** илуструје хаикуе песника из целог света (неким и из Србије), сада је и селектор месечног хаига-конкурса <http://www.worldhaiku.net/category/haiga/>, ове године од наших Дамир Дамир и Надежда Михајловић.

Хаику/хаига песничко ликовни конкурс „ВОЗ“ - посвећен 130. годишњици од доласка првог воза у Нови Сад (2013/2014). Хаиге и хаику стихови били су изложени у холу Железничке станице у Новом Саду и промовисани у Хаику клубу у Београду.

Појавила се 2015. године заједничка књига Београђанки Драгане Ђатић (са хаикуима и 16 хаига) и Весне Тагаловић (хаику и 18 хаига), а 2016. год. Д. Ј. Ристић издаје књигу хаикуа, сенрјуа, танки, хаибуна и 13 хаига (у сарадњи са Тамаром Лујак из Београда). Хаику песник Бранислав Брзаковић из Ниша ради на књизи хаига са уметничким фотографом из Канаде Миомиром Брзаковићем, а управо ових дана појавила се и читава књига дигиталних хаига **Надежде Михајловић** из Ниша.

Татјана Дебељачки је 2016. године расписала конкурс за хаику, хаику циклусе и хаиге. Из Србије треће место за хаиге заузео је Зоран Антонић из Ветерника. Књига ће се појавити 2017. године.

Почетком јануара 2015. године у галерији „Барцелона“ у Београду изложба хаига Дамира Дамира (**Дамира Јањалије** из Котора, морнара и хаику песника) и Грета Греја (**Steven Gray** - уметнички фотограф из Портсмута у Енглеској) за коју песник и новинар Милан Вукелић каже: *Две луталице – једна исписује свој живот, друга га слика. Кад су се њихови путеви укрстили у Београду, постала је очигледна корелација између песничког и насликаног света који су заједно створили... Ово је само на први поглед једноставан уметнички израз, али управо у његовој огољености крије се сва његова снага. Тамо где се срећу Мацуо Башо и Таунс ван Занм, Бока Котарска и обале Поттсмаута, избушене избегличке ципеле и бушино срце остављеног љубавника, дешава се и уметност „Корелација“...*

У исто време песник, преводилац и ликовни уметник **Звонимир Костић Палански** из Ниша приређујући изложбе графика Јапанаца, инспирисан тиме уз поједине графике додаје песму, танку или хаику. Песник Добривоје Јевтић о томе каже: *Палански се подухватио да из визуелног у вербално препева графички опус Коуки Џуританија. И свикнут, па предан томе да у своју творевину преобрази нађени предложак, исписао је као својеврсни дневник 55 песама... Преводећи нађено и одабрано, он остварује епифанијски преображај, те видимо и оно што иначе не запажамо, чујемо и оно што обично недочујемо, осетимо и оно од чега смо*

*пао је први снег –
врапти на тераси
не крију узбуђење*

*прелазим улицу –
радост пијачних тезги*

*од раног јутра
пркоси аутомобилима
промрзли нас*

Слободан Илић Боби

*Носи ручкање –
причамо о врани
с хлебом у кљуноу*

Предраг Цветковић

*Зелени шимишир
оживе ми на трен
покојног друга*

*Комарци са мном
поделише на језеру
нападачку страст*

Зоран Николић Мали

*застој на путу –
уплашени магарац
гледа возаче*

Ружица Петровић

*У празној кући
као да нисам сама –
на зиду слике*

Љиљана Митровић

*Пољупцем мајке
одерано колено
не боли више.*

Врбислава Старовић Слободанова
(1936-2016)

се удаљили свикнутом неосећајношћу. А у предговору песничке књиге Паланског „Предео за птицу“ (инспирисана графикама Паула Роберта Лисбое) Јевтић пише: *Слике овде од статичких постају динамичке. Њихова физика, њихова архитектура се мења. Постају порозне, с белим местима намењеној читаочевој импровизацији. Колико год фигуре на тим сликама биле дискретне, ненаметљиве, готово узгредне, њихова тежина је судбинска јер одређују поглед којим их видимо, и то како видимо себе и друге...* Поводом изложбе Хашимота и стихова Паланског, Славица Ердџановић Цурк, између осталог, каже: *Диван спој мисли, двогласје, разумљив језик Хашимотове ликовно уобличене поетике и ехо речи. Резултат је вишеструки доживљај, еволуирање мисли у нама.*

Супротне покушаје (осликавање хаикуа) налазимо код словеначког вајара, сликара и хаику песника **Рудија Стопара** који је, најпре на изложбама, онда и у књизи (Лудбрег, 2002.), графички представио хаикуе хрватских аутора (слично је и румунски уметник и хаику песник **Јон Кодреску** осликао немачке хаику песме у књизи „Der Duft des Tuschsteins“, 82 Haiku inspiriert durch 82 deutsche Haiku, Hamburg, 2015). О Рудију Стопару коментарише Борис Назански: *Ако се сликарство суми-е (монокромно сликање тушем) може сматрати одразом зенске духовности у јапанском сликарству, онда хаику чини и корак даље – сједињава се с хаикуом на исти онај начин на који је звук пљеска лијевог длана сједињен са звуком пљеска десног. И даље, уколико хаику у минимализму своје појавности представља најчистију квинтесенцију ријечи, утолико је његова пратитељица хајга својеврсно савршенство ликовног израза уопће. Хајге Руди Стопара о томе свједоче боље од свакога критичарског исказа.*

ХАИГУИ

СЛОБОДАНКА ЛУКОВИЋ

ЈАБУКА

Испод неба, крилата јабука. Пуна је још незрелих плодова. Личи на родну жену. Над њом и светлот и тама. Помаља се облак: црн, opak, густ. Тамни дан. Магли се видик. Јабука почиње да дрхти, њишу се плодови, неки падају као да беже. Напокон севну, па загрме. Посред јабуке ломатају се гране. Јабука повија своју круну као старица седу главу. Несавладив је напад црног срца облака. Пада гроза на родно дрво. Опаконост убира оно што је земља родила.

*опет олуја –
у семену је спас
рече човек жени*

ЗОРИЦА НОВАКОВИЋ

СЛАВА

Те године деда нас је заувек напустио. Изненада. Оставио је празнину у нашим срцима, али и неизбрисив траг, због чега га сигурно никада нећемо заборавити. У децембру је његова слава. Унук је запалио свећу. Пламен титра и осветљава колач, жито и у пехару вино. Већ се и смркло. Неочекивано, на прозору, на осмом спрату, појавио се лептирић. Сатима је стајао као да је залепљен. У поноћ су угашени свећа и светло. Ујутру лептирића није било.

*Децембарска ноћ –
лептирић са прозора
честита славу*

*Вране на клупи
чекају да се деда
врати по штап*

*Кљуцају врапци
на баштенском столу
дневне вести*

*Скупиле се латице
у одвезаној машини
девојчице*

Предраг Пешић Шера

SF хаику

*соларни удар
у последње свитање –
падају свици*

*деца инсекти
уплашено зуре у
скулптуре људи*

Миливоје Костић Коле

*Крсна је слава –
трпеза пуна доброте
за чуло укуса*

*Последње зраке
сунца потапа река –
сјај на води*

Драгица Гашпар

*Малено маче –
тек што је прогледало
зна да преде*

Мирослав Мишел Болтрес

*Одлазак –
у соби њежни обрис
тужне сјенке*

Невена Станић, Модрича, БиХ

*Може бити лепотица или звер...
Може бити разлог што сам жив ...*

Ја ... седим овде жалећи се себи и свима који хоће да слушају о лошем времену, наглom захлађењу, дугачком реду испред шалтера оних од којих нам зависи судбина и будућност, деци, мајци, рођацима, изгубљеним пријатељима, садашањим непријатељима... толико добрих разлога да се опише звер у једном једином дану нашег постојања... и лепота која нас чека у небесима. А сви у облику човека, коме је дат превелик мозак са премалом способношћу расуђивања, док су осећања ништа до „ја“, „мене“, „моје“ .... И шта се дешава? Време је какво јесте и биће такво какво је. Све док смо у хармонији са глупостима, себичношћу, похлепом, сујетом, неспособни да подигнемо глас и зауставимо планетарни феномен истребљења свега што нам је дато да негујемо, слаavimo и волимо. Лепота? Шта је лепота?

*иза леђа ми
иста стара ала
од јутра до мрака*

*У дну дворишта
црвено лишће баи је
мотив за слику*

*Убрана ружа –
на ону у башти
капље киша*

Бранислав Брзаковић

(на белопаланачком говору)

*Идем си пол'к
с'с једну ногу напред –
да се не сргам*

*Купила сам си
овојти, онојти...
тојти је*

Биљана Пејовић

*Харлекин носи
у фруластом оделу
вунено време*

*Дечак за тезгом
највећу лубеницу
поклања странцу*

Ђорђе Ивковић

*Испред прозора
дуго промичу људи...
и кишобрани*

*Отреса иње.
Хоће ли полетети
промрзли врабац?*

Драган Поп Драган

*Поток следи пут
Кораци прескачу ток
Птица прелеће*

Jasmina Gustavsen, Норвешка

ДУШАН МИЈАЈЛОВИЋ АДСКИ

ГДЕ БИ ПТИЦЕ СЛЕТАЛЕ

Опет сам у завичају. Видим, више је њива необрађено него обрађено. Ходам лагано. И, ту сам, у храстовој шуми. Јединој храстовој шуми у равници – мојој шуми. Само онај ко не упозна лепоту и снагу храста остаје равнодушан према храстовим шумама. У пролеће, ништа нежније од храстовог листа пред листање, најнежнија нијанса зелене боје. У јесен, та зелена нежност прелази у пламтеће боје и нијансе.

Дуго одолевам да посечем и продам те донебне цинове. Трају они годинама, деценијама, вековима. Новац се брзо потроши и нико се не пита, где би птице слетале, од косова до врана. О не, ни један цин-храст не може стати у цеп. Да изгори може, а шта онда?!

*Храстова шума –
оживљавам деценије
гледајући ка небу*

ДРАГАН Ј. РИСТИЋ

(на старонишком говору)

ПОДНЕ

Мрдкају зраци и кршу се на пенџер. Виронге спуштене па се види по малко. Нема чистење на кућу и месење. Истин', летњо је доба, ал' овол'ка врућина! Не пушћа ни да искочимо! Шће праиш? „Убаво време, сиеста“, викају ники и исфрљују туј странску реч што су гу чули на телевизију. „Сиеста“, а оно аметом африканско време. Ни у башчу да одеш: шарена ладовина. Там се с'г мандају с'лте чавке и свраке. Цивцани ги нема, skutали се у нико шумче.

Замандалимо се у голему собу. Седимо си, чуримо тутун, пијемо кафе, плакнимо си гушицу, ал не с'с воду – с'с комињак. Кардаши од турли-турли сорту. Сојтерисујемо, праимо си лаф муабет. Ама с'лте продавамо зјала. Не бањамо се у море: далечно ни, а и оскудација. Ники па, ја ли ти у Сићево на Нишаву да лове рипчики, ја ли у Нишку Бању да са шпацирувају, ја ли на Каменички вис у ладовину обрћу јагње, ја ли куде манастир да вађају раци у Габровачку реку...

Ника ветруштина од неизветрене собе. Бришем дрље око очи к'ко дембелин. Дремка ме ваћа. Гвирнем кроз пенџер и мислим си ништо на овај мој памет кол'ко си стари Мацуо Башо беше голем с'с његови речови:

*О, тај летња трава –
пустал'к од с'нови
на силни ратници*

ЗВОНЦА

Када ме обасја топлина ноћне тмине у топлој постељи, надлазе ми свакојакe мисли и недоличне жеље. То је затечено стање моје пролазности, минуле младости и неке сете. Не, није то порив за развратност. Можда је подсвест?

Стрепим да добро не чујем звонца и прапорце, да ми у тмини рука не осети пулсирање упецане рибе. Годинама их хватам само штапом са звонцима и прапорцима. Ухваћену рибу бих пољубио осећајући контракцију њених мишића, њену немоћ... Дамари мога срца и немир моје душе повезују ме са сексуалним чином и задовољством испуњеног бића. Нисам подређен. Али јави се туга, кратко уживање прекинуло је нит нечијег живота. А у љубави задовољство је обострано. Кад чекаш сома и звонце зазвони, добио си наду. У сексу је за наду време дуже. Љубавници ће се правити важни и због поноса чекати. Време тече и не знаш кад ће звонце. Живот мој није као ваш. Ја сам као сом из дубине: јури ка плићаку где се мање рибе размећу у празно. Понашају се увек тако да бисмо их ми чекали и чекали.

*Из риболова
уморан празне торбе
враћам се срећан*

БОРАН РАОНИЋ (Црна Гора)

ПИРЛИТОРУ ПРЕМА ДУРМИТОРУ

Дурмитор има очи. Горске очи, своја огледала. Али Пирлитор* се огледа у њему, Дурмитору. Јер – Горске очи су загледане у свевријеме и безмјерје, Пирлитор се у њима садржи, растворен у мит. Нема дана ни времена које њима не приличи.

*Мећава таласа –
милује лица неброј
генерација.*

Дурмитор спава, та „успавана планина“, у свом лицу, у свом топлим срцу, испод снијега. Као да га овај дан не занима. Мећава је његова разбарушена хаљина, лепеза и вео сестрице зиме. Не тиче га се што год да је у њему, у снијегу, јер овдје све је увијек на свом мјесту. Пирлитор као да стражари. Прима мећаву на своја плећа прејака. Еј, па у њему спава Град. У Граду јунаци, увијек живи. Са јунацима јунак над јунацима – војвода Момчило. Уз Момчила Марко. Марко Краљевић, да који би.

*Не реци никад
историја, не реци, не –
над Пирлитором.*

Пирлитор јесте. И биће. И јесте, без „биће“. Јер Он јесте – до вјечности.

*Пирлитор: Брдо наспрам Дурмитора, у коме још увијек неоткопан лежи средњовјековни град Пирлитор, онај из пјесме Женидба краља Вукашина, кад он, „жура Вукашине“, шаље „књигу“ (писмо) ...“ Пирлитору према Дурмитору“...

МИЛАН ДРАШКОВИЋ

ЦИЉ

Седим сатима испред компјутера на коме промичу и промичу свакојакe информације. Заплуснут сам количином података. У једном тренутку паде ми на памет она народна изрека : „Заклела се земља рају...“

*Циљ је постигнут:
да се све тајне знају
у рају Мреже*

*на другом свадба
на деветом сахрана –
животу граду*

*Бесни мећава –
на терасу долети
понеки жут лист*

*престаје ветар –
само се њишу
ресе на завесама*

Александар Шево

*Оцењивах некад
његово знање – сада
он моје здравље*

*Јоргована цваст –
нагиње лахор да му
мирис осетим*

Јованка Божић

*Михољско лето.
Сликар на палету ставља
више топлих боја.*

*Звона божура
јутрос се отворише.
Људи застају.*

Душан Ружић

*Над баром врба.
Вјетар уљуљкава
опало лишће.*

Милојка Бандука Јововић

*Дуг врат под крилом.
Лабуд спава на води
док веје ситан снег...*

Неда Вук, Базел Швјцарска

БОРО И ЈА

In memoriam: Боривој Буква (1948-2016)

Бора сам први пут видео у Толмину, почетком века, за време првог конгреса Светске хаику асоцијације. Пре тога сам га познавао само по имену, као сарадника публикација које сам уређивао. Тада је Боро био мој гост, и још једном у Домжалама, читали смо поезију.

Посећивао сам и ја њега иако такође не често. Пре две године сретосмо се на риви у Риједи и пописмо кафу. Тада је настала заједничка фотографија и следећи хаику:

*Стари поморци-
на риви Бодули
кишица прши*

Између сусрета измењивали смо писма, песме и поздраве! Стално смо били у срдачном контакту! Пре можда нешто више од пола године, кад сам живео у Јелшанама а радио у Бистрици (надомак Ријеке!), видео сам се са Бором последњи пут. Ишли смо тада на фудбалску утакмицу у Риједи, на новом стадиону Рујевица, а онда отишли и код Боре кући, у Пехлин, одмах поред Рујевице. Тако лепо је било! Боро је стално боловао од овог или оног али ништа није говорило о брзом крају. Тек недавно, позвао сам га из Опатије и јавила ми се кћерка, каже "Тату су данас отпустили из болнице након ампутације ноге". Тако сам сазнао за нерегулисани дијабетес. Тада написах и хаику:

*На опатијску
плажу дошли туристи –
Боро без ноге*

Мало затим Боро је умро. Сигурно је међу звездама јер такав добричина другде не може бити. Читам хаику из његове последње књиге Циљ је пут сам:

*Море односи
последњи лист смокве-
југо у луци*

*Не брише трагове
по праињавом поду
- сенка*

*Магла раствара
мост – ујутру је опет
све склопљено*

*сунчано јутро –
уз ограду маслаци
широм отворени*

Александар Обровски

(азбучни хаику)

*„Весели“ Воја
вуче врчеве вина –
воља Вишњег ваљда*

*Врели ветар
вије високе врбе.
Вир вртоглаво вуче.*

Надежда Михајловић

*Очи скитнице
сендвич прогуташе –
врућина*

Снежана Николић Нина

*Зрикавца пој:
јесења тужбалица.
Увело лишиће.*

Андрија Гвозденовић, Бар, Београд

*Дете у парку трчи
по лишићу
које се помера.*

*Небо је мутно.
Авион оставља траг
и нестаје.*

Радмила Богојевић

CHIYOJO - Calligraphy: Juichi Yoshikawa

*Morning-glories
on the bucket of my well
water from my neighbor*

*Бунарско ведро
ладолеж ми зароби.
Од суседа вода.*

Са јапанског: Hiroshi Yamasaki Vukelić (из књиге „Врапчева прича“)

ДРВО МОЈЕ

Моје једино дрво, видим те у јесен. Ветрови те очерупали до голе коре, а ти, монашки спокојно, зуриш у суморне и пусте планине. Бићеш ускоро мршавији од хризантеме, као сви зрели за смрт што се још надају да осете мирис мирних времена, понављајући да нема више великих људи и да траје непрекидна лакрдија. На гранама ти остало још толико лишћа да се може видети кад сваки различито затрепери и да се чује шта сања. Мртви ружно сањају.

*Тек неколико
жутих листова трепери
у реду за смрт*

Али, ускоро ће први снег, блиставо чист и леден, да покупи те склупчане снове и да их проспе по земљи. Шапнуће укоченом грању: Пролеће је одавде отишло, али се још није догодило да се не врати.

ПРЕДРАГ ПЕШИЋ ШЕРА

ЗЛО И НАОПАКО

Јесен је. Не цветају руже. Киши. Леди. Драга, не долази, за неки дан долетећу ја тамо...

*Опет киша –
савила пред кућом
лимун у саксији*

Јао, ако не склоним дрвце, грдиће ме што је настрадало!

ЗИНОВИ ВАЈМАН (Zinovy Vayman, USA)

КЊИГА

In memoriam: Jane Reichhold (1937-2016)

Почетком миленијума у булевару опасаном дрворедима у Москви, Музеј источњачких култура продавао је маркере за књиге на којима су биле отиснуте хаику песме и слике, нека врста минијатурних хаига. Били су изузетно јефтине и незаштитени ауторским правом.

Једног кишног дана пређох преко саобраћајних трака на путу за Арбат. Огромна књижара је бљештала у стамбеној згради за привилеговане, важне совјетске личности. У одељку за поезију – чудо! – књига Џејн Рајхолд одашила је са баркода ласерске зраке право у моје око. Била је на руском, па сам се питао ко је у овом седмом делу незанимљивог света одлучио да преведе и објави једну књигу хаику поезије.

Земља је била у метежу због транзиције из дегенерисаног социјализма у необуздани капитализам, беснели су грађански ратови, и велики и мали, а гле – продаје се књига једног западног аутора. Жељно прижељкивана конвергенција између Америке и Русије била је потпуно евидентна.

Обавестио сам госпођу Рајхолд да се у срцу Русије продаје њена књига „Пишите хаику“! Била је задовољна и пожелела ми све најбоље.

Пре две године журио сам истим кружним током и утврдио да се уместо Рајхолдине књижаре ту налази модна кућа. Ипак, неки примерци њене књиге се могу наћи на руском интернету.

*јулско јутро
осунчани табани бескућника
у дубоком сну*

(Са енглеског: С. Важић)

*Зрео маслчак.
Само пролећни лахор и
већ га нема.*

*Стојим на мосту.
Лево, река долази,
десно, одлази.*

*Изненађени.
Гледам свој лик у води,
он гледа мене.*

Бранислав Ђорђевић

*Јесење сунце –
у гомили лишћа
зарђали шпорет*

*Измаглица –
улицом одзвања лавез
пса луталице*

Александар Павић

*Скакавац скочио
на зелену мајцу.
Боје се слажу.*

Јовица Младеновић

*Траг маказа
грубо у њеној коси –
ту је власуљар*

*Убијани људи
у Јасеновцу –
сахрањена људскост*

Слободан Цекић

*пролећно јутро –
на празној клупи само
мачка одмара*

Љубинка Тошић

РИЈЕЧИ

Пребацам ногу преко ноге. Нећу пустити облак у своје боравиште.
Мирише кафа. Волим оваква јутра.

У изабрано самовање стижу моје ријечи. Просијем их кроз мисли
и пустим срцу да их натопи мастилом чији се траг неће избрисати.

Ево нас, моје ријечи и ја, уписујемо овај тренутак, и овај пристигли
зрак сунца, у мој хајбун.

*Волим ријечи-
у њиховим дубинама
шуми мој живот.*

*ред сунцобрана –
лето позно чика
на несустаје*

*важна посета –
пас ремети тишину
библиотеке*

Дарко Хабазин

*Дао сам оглас:
Продајем своју тишину
За два цвркута.*

*Скулптура:
сам у свом ћутању
старац под липом*

*Уместо слова
на надгробној плочи
зуб времена*

Вучета Тончић

*Осушено дрво –
загледаш ли крај стабла
незнани цветак*

*На југ се сели
јато ластавица –
с њим и лето*

*Изјутра видим
већи су листови вишиње
у дворишту*

Весна Илић Николић

*Поглед прелеће.
Мисао лута зидинама
старог града.*

Ана Дамиан Јакићевић

ДИМИТАР СТЕФАНОВ (Димитър Стефанов, София)

И ОПЕТ ЗА ЈЕСЕН

Јесен. Најбогатије годишње доба. Мирише на зрело воће, ташке и
веселе празнике, свуда сеје невиђено шаренило. На само једном листићу
може да се нацрта читав пејзаж. А налет лишћа које опада!

*Изађе ветар,
Лете жуте врране
И црно лишће.*

Како је то јесен успела да замени црне врране са жутим лишћем? Да
јој се чуди људска машта!

(С бугарског: Д. Ј. Ристић)

ТАЧКА

МАЛИ СМО

*имали смо кућу
и дом - сад само зид
без врата
и више не знамо када смо
унутра а када споља*

АМБИС

*понекад помислим
како је велики амбис
између јаве и сна
а онда схватам: будим се
на другој обали*

КЛУПКО

*пењали смо се и
силазили одлазили и враћали се
улазили и излазили
сад знамо да је живот
крупко замршене пређе*

Звонимир Костић Палански

*крај мога сна –
удаљени глас ћука
држи ме будним
а можда у мраку још иде
филм јучерашњег дана*

*јесење небо –
ћутљиви људи брину
због беспарице
шта ће сада са оном
нагомиланом надом*

*морски таласи
успаваше ме уз радио –
плажа у Грчкој
морам ли увек да слушам
лоше вести из Србије*

Драган Ј. Ристић

*Истопи се
пахуља снега
на мом длану –
не стгох
ни име да јој дам*

*ветар повија
већ повијене јесење руже
под теретом снега –
врапци у свађи око
бачене коре хлеба*

*мину седам година
тешке и мучне тишине –
наше ствари још живе
свака на свој начин
шета по успоменама*

Душан М. Адски

*Гастарбајтерка
стигла из белог света –
рој Циганчића
не може да се одбрани:
грли их све редом*

*У хладу парка
препричавају своје
животе давне:
полако и развучено
да дуже потрају*

*Киша сву ноћ
пуни јесење локве.
Куда да кренем?
И зашто? Лишиће јавора
пада једно за другим.*

Светомир Ђурбабић

*недељно поподне
армија омлитавелих људи
пред телевизором
успешно вари
породични ручак*

*правиш се весела
као да је са нама све у реду-
придружујем се
немам више
жеље за разговором*

*заплакао сам
уз музику Чајковског
скоро без разлога
дан беше баш суморан
као и душа моја*

Слободан Илић Боби

*није лако
гугутки у гнезду
киша док пада
данас сам под кишобраном
само то гледао*

*гурам бициклу –
чини ми се до куће
цела година
пуче ми ето гума
баш испред кафане*

*Дан ме припремио
за ледене ноћи
без сна.
Љубављу ме ојачао,
сад чекам спремна.*

Предраг Пешић Шера

Весна Ђурковић

АКРОСТИХ

*Буђење дана
Упија ноћну таму –
Свици се гасе.
Ослушкујем кораке
На још хладном асфалту.*

*Трска трепери.
Орошене стабљике
Криш олуја.
Исток ми растера сан.
Осећам зрак на лицу.*

*Јаук пробија
Аветињску тишину –
Погођен јелен.
А и кад жмуририм видим
На зиду снажне рогове.*

*Јато гусака
са гакањем у маглу
односи наде.*

*Пије Милија
љуту ракију. Ракија
пије Милију.*

*Постајем бољи
од сјаја њених очију.
Већ сам светац.*

Видоје Цветановић

Надежда Михајловић

*неми лет
крила беле сове ...
дух
да ми се руга кад јутро
постане штапић тамјана
Robert D. Wilson,
Philippines
(Са енглеског: Саша Важић)*

*Скини сад маску,
давно су сви отишли,
сам си са собом.
Ако је дуго носиш,
постаће твоје лице
Анкица Николић*

*без дугмади
на страшилу леприша
блиједи капут,
ране безбрижно
кљуцају кукуруз
Бранка Војиновић Јегдић*

*Поред саксија
прскалица за воду.
Киша кваси све.*

*Махање репом.
У кухињи одзвања
звекет тањира.*

Игор Браца Дамњановић

*Све озеленило –
кроз густо лишиће вире
плаве очи неба*

*Славе 60 година
матуре: пола је дошло
пола отишло*

Љубиша Ивковић

*жабљи оркестар
увежбаним наступом
улепшава ноћ*

*вијугави пут
иде крај стрмина и...
даље ка небу*

Зорица Новаковић

МЪЗГОВОРИ

ОСНОВНИ БАШООВИ ПРИНЦИПИ:

ДУХ СПОКОЈНОГ ЛУТАЊА И ЗОКА

Интервју са професорком Пејпеј Ту (Peipei Qiu) - ПЋ водио Роберт Д. Вилсон (РДВ)

Пејпеј Ту је магистрала јапанологију на Универзитету у Пекингу а титулу магистра и доктора јапанске књижевности стекла на Универзитету Колумбија. Почела је да ради на факултету Васар 1994. након што је две године предала на колеџу Универзитета Фордхам. Њени радови на енглеском, јапанском и кинеском објављени су у САД, Јапану и Кини. Тренутно се бави истраживањем и предавањем компаративних студија јапанске и кинеске поезије, кинеским и јапанским књижевницама и педагогијом јапанског језика. Добитник је бројних признања и стипендија (The Mellon Foundation Grant, The Japan Society for the Promotion of Science Fellowship, Columbia University President's Fellowship, The Japan Foundation Dissertation Research Fellowship, Suntory Japanese Studies Fellowship, The Japan Foundation Fellowship for professional researchers).

задржавам сан
обнављам га жмурећи –
дах липе помаже

снег у авлији –
док отац греје ракију
жаморе гости

старинска песма
појачава доживљај
божићног славља

Слободанка Луковић

напуштена кућа –
кроз прозор као кроз уста
улази павит

у последње време
чест сусрет пријатеља –
на гробљу

Викторија Цунић

Старац.
Ветар окреће страну
спуштене књиге.

Отишле ласте.
Тутњи олуја око
празних гнезда.

Гордана Пешић

Кроз много година
јесење лишће газим –
иње у коси

Миња Илијева

после болести –
упијам живот
крај Топлице

Миодраг Здравковић Лари

РДВ: Хоку који је писао Башо и они на које је он утицао се у мноме разликује од хаика који се данас пише у Јапану. У Вашој књизи „Башо и тао“ (Basho and the Dao) наводите да је велики утицај на Башоа извршио таоистички класик Чуанг Це; да је „његова географска имагинација“ надмашила класичан јапански киго и „обликована не само материјалним особинама простора“ већ и путем концепција заснованих на ширим културним, естетским и филозофским оквирима“, укључив и естетику shoyouu-a (безбрижног лутања).

У уводу у ову књигу кажете да је проучавање утицаја таоизма на јапанску поезију „веома ограничено“ када су у питању јапански и западни учењаци. За Башоа је, на пример, зока, таоистички назив за креативну силу природе, била у средишту пажње његовог певања.

Видите ли неку везу која се односи на разлику између хокуа Башоа и његових савременика и хаика који се данас пише у Јапану? Да ли је то што нема коначног таоистичког погледа на свет у јапанском хаикау данас одговорно за пажњу која се посвећује великом утицају заснованом на немачком универзитетском систему? Пример:

цвет шљиве урме
свуд по мојој бапти
плаве ајкуле

Kaneho Tohta

Неко време
Летећи папа
Прати пепељугу

Banja Natsuisshi (The Flying Pope)

ПЋ: Приказ природе у класичној јапанској поезији ретко је натуралистички или миметичан. У ствари, скоро увек има симболично или културно значење. Од прве вака антологије, Kokinwakashū (905), географска имагинација јапанске поезије је у великој мери конвенционализована. Речи и слике које су сматране прикладним за поезију, ограничене су на оне које су коришћене у класичним антологијама и дата су им непроменљива значења која су се називала hon'i и одређивала не само шта реч или слика значе, већ и како се морају користити. На пример, према традиционалном hon'i-ju, kawazu(жаба) је киго за пролеће, мада се жабе могу видети и у другим годишњим добима. Осим тога, утврђени hon'izaхтева да опис жабе мора да се усредсреди на њено кретање, као што је случај са већином других слика животиња у класичној поезији.

Када се у 17. веку појавио хаика, заједно са популарном културом, он се разликовао од класичне поезије по свом иконокласичном духу и коришћењу haigon-a — свакодневног говора и кинеских речи које нису биле дозвољене у класичној поезији. Ово је прилично проширило теме на које су јапански песници могли да пишу, али је недостатак hon'i-ја довео до проблема јер су се хаика стихови од 14 или 17 слогова у великој мери ослањали на заједничко знање ствараоца и читалаца да би се употпунио поетски дијалог за који је кодирано hon'i имао улогу посредника у преношењу интертекстуалних асоцијација, културних сећања и естетике у контексту дијалога. Један од битних разлога страсти коју су хаика песници у то време показивали према таоистичким текстовима је био да примене Чуанг Цеа како би поново дошли до hon'i-ја хаикаја. Три главне хаика школе Башоовог времена су све у својим теоретизацијама полазиле од Чуанг Цеа као ауторитативног извора информација, али је свака то чинила на другачији начин. Песници школе Тејмон су

трагали за hon'i-јем хаикаја у подучавању моралним вредностима, упоређујући их са метафоричким изјавама Чуанг Цеа. Школа Данрин је видела суштину комичног везаног стиха у његовом необузданом стилу и имагинацији, користећи Чуанг Цеа као идеалан узор. Башо је обраћао посебну пажњу на основне принципе таоизма и наглашавао, и у животу и у поезији, дух спокојног лутања (shōbōyū) и слеђења зоке – природног узрока стварања и преображаја универзума. Као што можемо да претпоставимо, хоку који су писали Башо и његови савременици разликовао се, чак и код оних који су делили исто интересовање за Чуанг Цеа. Хаику који се данас пише у Јапану разликује се још више, тако да не можемо да извршимо уопштено поређење између хокуа Башоовог времена и данашњег хаикуа. Међутим, чињеница да се Башоов хоку још увек воли и чита указује на важност основних принципа на којима је инсистирао. Захваљујући томе што је следио зоку, Башоова поезија је задржала универзалну вредност и дубину. Песма која нема ове особине може се допасти само малом броју читалаца, али не може имати трајну вредност ма како сјајна била.

РДВ: Како је адаптација таоистичких веровања утицала на Башоов хоку и како га је преобразила у легитиман облик уметности?

ПЋ: Тешко је дати кратак одговор на ово питање, али ћу покушати да укратко резимирам. Интерес хаикаи песника за таоистичке класике у вези су са његовим особинама – кратком формом, неконвенционалним и дијалогским приступом и говорним језиком. Такође су у вези са јапанском традицијом која је високо ценила класичне узор. С једне стране, било је потребно да хаикаи песници раскину са класичном конвенцијом како би створили нову популарну поезију писану рационалним и логичним језиком, а с друге стране, био им је потребан ауторитативан класичан референтни оквир како би озаконили комичан везани стих и подигли га на ниво уметности. Тако су многи хаикаи мајстори Башоовог времена наишли на Чуанг Цеа – текст који није припадао вака класицима, али је ипак био ауторитативан – као извор на који су се позивали.

Проучавајући мајсторе Тејмон и Данрин школе, Башо је почео да прилагођава таоистичке идеје, као што је дух shōbōyū-а, како би продубио теме хаикаја 80-тих година 17. века. Ово је био део већег хаикаи покрета који је тежио темељитости, али за разлику од других хаикаи мајстора, Башо не само да је користио таоистичку идеју као тематски фокус својих хаикаја већ и живео у духу shōbōyū-а. Сматрао је да shōbōyū представља суштину како кинеске тако и јапанске поезије. Године 1680. сели се из града у Фукагаву, сеоско подручје на обали реке Сумида, где је живео у колиби из које је одлазио пешке на путовања. Песма коју је написао у то време показује како су таоистичке идеје утицале на његов хоку.

Горак укус леда / сасвим довољан да овлажи / грло кртице

Чини се да је ова песма духовити скеч сеоског живота, али коришћење необичне кинеске речи enso(кртица)скреће пажњу читаоца на значењенon'i-ја. Овај enso, употребљен у хоку као haigon, заправо је из првог поглавља Чуанг Цеа. У једној причи легендарни кинески владар Јао жели да уступи царство пустињаку по имену Сју Јоу, али он то одбија, рекавши:

Ви владате свиме под капом небеском и све је већ уређено. Када бих преузео Ваше место, да ли бих то учинио због имена? Име је подређено стварности. Да ли бих ја био подређен? Царић се гнезди у шуми користећи тек једну грану. Кртица пије из реке само онолико колико јој је довољно. Молим Вас, вратите се и заборавите на ово, милостиви господару. Није ми потребно све под небесима.

Из ове интертекстуалне референце можемо видети да Башо користи ensoметафорички да укаже на своју склоност према једноставности и духовној слободи; овај hon'iје омогућио његово повезивање са Чуанг Цеом. На овај начин Башо користи таоистичког класика да створи необичан hon'ihigon-а заснован на интертекстуалној грађи која премошћује његов хоку са традицијом пустињака истанчана укусу кога је величала таоистичка традиција.

Пошто је успешно обновио hon'ихаикаја темама, сликама и дикцијом инспирисаном Чуанг Цеом, Башо је све више бринуо за то да би велики концептуални нагласак у писању хаикаја могао да нанесе штету виталности популарне комичне поезије, тако да је у својим позним годинама настојао да се ослободи ове тенденције наглашавајући „лакоћу“ (karumi) и спонтаност. Током овог периода у својим учењима о писању хаикаја у великој мери је примењивао таоистичке идеје.

РДВ: Башо је био категоричан у својим учењима да се мора следити зока и њој се враћати ако се жели писати хоку који може да се сматра уметношћу и озбиљно схвата. Шта је за њега представљала зока? Потиче из Кине, а ипак су је јапански песници и прозни писци, добро познати по миметичкој адаптацији кинеске књижевности, обилато користили и њој се окретали. Као што сте истакли: „Многи појмови таоистичког учења су се стопили са конфуцијанским и будистичким“... па су тако постали још сложенији због уношења аутохтоних мисли Јапанаца и њихове

*Градски дерби.
Црно и црвено бели
чак и голубови.*

*Летњи маскенбал.
Сродне душе нису ту
ил' можда јесу.*

*Ех, да сам ноћас
мандаринска патка –
празнични ватромет*
Татјана Стефановић

*Опало лишиће –
скривени у парку
и клупа и слова*

*Остатке дана
благим пролећним дахом
односи ветар*

Предраг Чикарић

*Да ли то тамо
цупка кос ил' само ветар
преврће лишиће?*

*Случајан сусрет –
да ли то дрхти срце
ил' пролећна травка*

Јаника Печи

*Лист
задрхта, залелуја се, утихну.
Однекуд туга.*

*Око
потрчи ливадам у пролеће.
Трчи и срце*

Веселинка Стојковић

*Ветар залеприша
читуљу на бандери.
Мрзовољно кренух на посао.*

*Летња олуја.
Кад би дотрчао незнаца
да се заклони!*

*Лењ поглед.
Одједном сви на прозору:
Први снег!“ Први снег!”*
Љиљана Марковић

*сабрана јутра –
мирис дуње у поноћ
одаје тајну*
Саша Радивојевић

*не умирем –
зеницама истим јутро
дочекујем*
Тајјана Дебељачки

*Прсти ми боје
црвена зрна нара.
Капљице крви.*

*Облачно јутро
и мирис топле постеље.
Одустајање.*
Гордана Матић Дракула

*латице трешње
лепе се за прозор –
априлска киша*

*под капом снега
мирује висibaba –
цвета зима*
Љиљана Стевановић Љис

културне меморије. Молим Вас да ово појасните.

ПЋ: Два знака у речи zōkase на кинеском читајуzaohua. Назив zaohau се јављао у раним таоистичким текстовима као кључни појам који је одређивао како деловање та-а – природан начин на који настају и преображавају се све појаве, тако и резултат та-а – мноштво ствари и бића који настају деловањем његове креативне силе. Касније је zaohua коришћена у будизму, конфуцијанизму и књижевности. У традиционалној кинеској књижевној критици и теоријама уметности овај појам се у великој мери користио да укаже на највиши естетски квалитет који карактеришу природност и спонтаност, као што се види било у процесу уметничког стварања, било у његовом исходу. Овај појам се може срести у многим кинеским приручницима за писање поезије и књижевних дела, као што су „Права ризница древне књижевности“ (Guwenzhenbao) и „Практична вештина и функционалне методе: енциклопедија поетике“ (Yuanjihuo fashixuequanshu). Има доказа да су се Јапанци упознали са овим кинеским приручницима током средњег века и да су их читали књижевници и песници Башоовог времена. По мом мишљењу, често коришћење zaohua у кинеским књижевним теоријама више је но ишта друго утицало на Башоа да користи зоку у свом писању и подучавању хаикају. Позајмио је појам зоке не као посебно верско или филозофско веровање, већ као естетски идеал.

РДВ: Да ли хоку какав је Башо замишљао може да се пише данас без коришћења естетике настале под утицајем таоизма?

ПЋ: Башо је оставио мало писаних трагова о својој теорији хаикаја, али је дао веома озбиљну изјаву у „Есејима у мом путном пртљагу“ (Oinokobumi; око 1690), позивајући оне који теже уметности да следе зоку:

Основни принцип Саигјоове ваке, Согијеве ренге, Сешуових слика и Рикјуове чајне церемоније гласи: они који теже уметности, следе зоку и другују са четири годишња доба, тако да ништа што виде није до цвет (hana), а ништа што замишљају није до месец (tsuki). Ако не виде цвет, исто су што и варвари, а ако не замишљају месец, не разликују се од птица и звери. Удаљите се од варвара и животиња. Следите зоку и вратите се зоки.

У јапанској поезији „hana“ (горе), која се преводи као „цвет“, односи се на цвет трешње а „hana“ и „tsuki“ (месец) се често користе заједно да означе лепоту и највише естетске квалитете. Рекавши да „они који теже уметности, следе зоку и другују са четири годишња доба, тако да ништа што виде није до цвет (hana), а ништа што замишљају није до месец (tsuki)“, Башо хоће да каже да је слеђење зоке предуслов за уметнике и уметнички сензибилитет. Он позива све уметнике да се сједине са природним током универзума, што сматра основним принципом који усмерава чин уметничког стварања. Без обзира на то да ли се сматра да је ова Башоова тврдња под утицајем таоистичког естетског става, морамо се сложити да је она универзална истина.

Објављено на енглеском језику у часопису *SimplyHaiku* (пролеће/лето 2013), превод: Саша Важић

SHIKI - Calligraphy: Juichi Yoshikawa

*Biting into persimmon
The bell of Horyu-ji temple
is sounding*

*Гризем јабуку.
Зачу се одјек звона
с храма Хорјуђи.*

Са јапанског: Hiroshi Yamasaki Vukelić (из књиге „Четири годишња доба“)

I награда

шта све не раде
сенке пијаних људи –
гледавих трезан

Драган Ј. Ристић

II награда

Дан пред Васкрс -
старица поклања јаја
последњем купцу.

Душан Мијајловић Адски

III награда

Печено јагње
хлади се на ражњу -
стигла и мува.

Витомир Милетић

ПОХВАЉЕНИ

Са житним класјем
мрав у своје склониште
уноси љето.

Веселин Брновић

Зимскога дана
бура шиба грм трња
неозлеђена

Ђермано Витасовић

Родна као клека
жена милује децу
свако једнако

Добрашин Јелић

широку ријеку
прескочио скакавац
у кљуну сврачка

Нина Ковачић

Чистач мете.
Одсутан у мислима,
Чисти по старом.

Гордана Матић Дракула

Замрло село,
око пресахле чесме
зује осице

Драгица Обрадовић

Испод зидов
оронуле тврђаве
река - не стари

Александар Обровски

расцветео глог
ко млада у белом
а ипак боде

Тони Павлески

Обасја муња
стог сена на пољани.
Муку ратареву.

Миленко Шарац

НАГРАЂЕНИ ЦИКЛУС

Печалбарски

Срба Такић

The 17th HIA Haiku Contest

木内徹選 (Selected by Toru Kiuchi)
特選 (Prize Winners)

црни лабуд
капиводему
украсилеврат

Owen Bullock (Australia)

умири храст
крај куће погрбљеног
зидара

Ernest j Berry (New Zealand)

Honorable Mentions

повратак у село ...
још се бразда сплело око
кестеновекорне

Saša Važić (Serbia)

*Коса све ређа...
Мати и не помишља
на нови костим.*

*Додајем воду
ружама - бубамара
шири крилашца.*

Мила Вукмировић

*Путника безброј
журе ка свом циљу.
Стоне остају.*

Анкица Николић

*Кроз научину
до старих новина –
сунчеви зраци*

Горан Полетан

*Летњи пљусак.
Квочка под стрехом
још кокодаче.*

*Окно рудника.
Преморене главе
излазе из земље.*

Радосава Милатовић

*не тугуј дете –
с оне стране дуге
срећа те чека*

Љубица Стојановић

*На хладном небу
пола белог месеца –
млечни сјај собе*

Данијела Ивановић

*слапови песка
бежећи са дланова
граде купове*

Небојша П. Ђорђевић

**The Peggy Willis Lyles
Haiku Award for 2016****First Place**

Јесења киша –
од галеба једино
глас преостао.

Milan Dragović

Second Place

зимске птице
сва моја сумња
пуна наде

Meik Blöttenberger(USA)

Third Place

стара сећања –
звончић се пресавио
око пчеле

Carole Mac Rury (USA)

**The 4th Matsuo Bashō Award
Distinguished poets
(IHA Anthology)**

Болнички парк.
Црне тачкице
на ружином лишћу.

Tatjana Stefanović (Serbia)

18. APOKALIPSA 2016

NAGRAĐENI HAIKU
(enakovredna 1. nagrada)

породична библија
прамен дечје косе
у настајању
Ernest J. Berry, Nova Zelandija

Вјетар у гранама.
Пред огледалом: њене
чежње непочешљане.
Marinko Kovačević, Hrvatska

У књигу одложен
мој хистолошки налаз –
у задњем поглављу.
Dimitrij Škrk, Slovenia

Pohvaljeni haiku
(po abecednem redu avtoric in avtorjev)

Апстрактна слика.
На платну мешам боје
и зраке сунца.
Dejan Bogojević

Чамац на реци.
Наборано таласима
лице рибара.
Zoran Doderović

Белину снега
старица прекри пепелом –
лете варнице.
Dušan Mijajlović

Izbor ostalih haikujev

Никог на гробљу.
Палим цигару себи
и покојнику.
Dušan Vidaković

**THE 12th INTERNATIONAL
PUMPKIN FESTIVAL
2016, Croatia**

**HAIKU
First Prize**

пригушени смех
на зеленој пијаци
изрезбарене бундеве
Ernest J. Berry, New Zealand

Honorable Mention

никада више
неће правити бундевару ...
моја мајка
Saša Važić, Serbia

LUBBREG 2016.

**Nagrada „AFRODITA“
za najbolji erotski haiku**

I nagrada

мало по мало
отвара се ружин пуп –
твоја тишина

Saša Važić

огласи се ђук –
не дрхти цура само од
прохладног ветра

Dragan J. Ristić**II nagrada**

ружичаста крв
на њеним леђима –
шумске јагоде

Svetomir Đurbabić

**FOURTH ANNUAL
LINCOLN UNDERGROUND
HAIKU CONTEST**

Seventh Place

сан о цветовима трешње ...
путник из паралелног света
вуче зелену торбу

Saša Važić, Serbia

**III KONKURC
„МОМА ДИМИЋ“**

Прва награда

Иван Гаћина, Задар (Хрватска)

Друга наградаЗорица Новаковић, Београд
Зоран Додеровић, Нови Сад**Трећа награда**

Драгана Ђатић, Београд

Специјална награда**за лепоту хаикуа**Франко Стипковић, Загреб
Анкица Николић, Алексинац**Похвале**Душан Мијајловић Адски, Ниш,
Милка Стефановић, Београд

Јагода Никачевић, Београд

НАГРАЂЕНИ ЦИКЛУСИ**Прва награда**

Душан Видаковић -

*Из перспективе Мале птице***Друга награда**Баја Сайтковић - *Цигани на путу***Трећа награда**Милан Драшковић - *Гавран***Специјална награда****за лепоту хаикуа циклуса**Стојанка Милин - *Живот се точи***Похвале**

Славиша Крстић

Гордана Дракула - *Пулс речи***ХАИКУ ИЗ СВЕТА****RUSSIA**

*Залеђена трава:
Циганче греје ноге
у балеги...*

*Око висибаве
снег од прекјуче...
Мисли су исте...*

*Смеће у корпи
не могу да изнесем –
ту живи цврчак*

Александр Бельх

*зујим и скупљам
нектар са цветова
на твојој хаљини*

*напољу је мрак...
дишем твојим гласом
из слушалице*

*јутро
отварам све прозоре
прветравам самоћу*

Михаил Бару

*То сам ти ја:
десет прстију за
дописивање.*

*Ходам по стану.
Мало-мало па наиђем
на твоје пољупце.*

*Портрет на корици:
Све си млађи и млађи,
мој Пушкине.*

*Пушим на балкону.
Посвађали смо се
пре пола кутије.*

Софья Русинова (1965-2005)
(Са руског: **Александр Шево**)

БАШО ПО ДРУГИ ПУТ МЕЂУ СРБИМА (И ЈУГОСЛОВЕНИМА)

Осврт на две књиге стихова и прозе Мацуо Башоа
у преводу Хирошија Јамасаки Вукелића

У Београду су се, у издању издавачке куће *Танеси*, појавиле две веома вредне књиге хаику поезије и прозе, обе у преводу и са коментарима Хироши Јамасаки Вукелића. Реч је о књигама Башових хаибуна “Уска стаза ка далеком северу”, која је изашла 2012. и књиге Башових хаикуа “Облак цветова”, изашлој 2016. Могли бисмо рећи да су ове две књиге заправо нека врста сабраних дела Мацуо Башоа и као такве су нова фондација, ново утемељење, **ново укоренивање Мацуо Башоа у српској и југословенским литературама**, овај пут знатно дубље и много прецизније, а такође и много компетентније и песнички убедљивије, него што је то успело славним претходницима. Ове две књиге надмашују на сваки начин све што је до сада било урађено у представљању хаику поезије Мацуо Башоа у српској и југословенским литературама. Као такве, оне су књиге за песничко узглавље, али и раскошни **песнички уџбеници** који плене својом целовитошћу и једноставношћу. Усудићу се да кажем да је Хироши додао нашој преводачкој литератури, поред свог талента, и јапански дух темељности, прецизности и племените једноставности која је углавном туђа нашем поднебљу и карактеру. Имати “Јапанца”, који преводи на српски велика је привилегија. Вероватно и због тога ове књиге тако снажно искорачују и надвисују своје претходнице, пре свега ненадмашан је њихов поетски квалитет. Показаћемо то на примерима неколико најпознатијих песама:

Прастари рибњак... (5)

једна жаба ускочи: (7)

- звук воде. (3)

(превод: Хорацио Блајт - Владимир Девиде)

Стари рибњак. (4,5)

Жаба скочи у воду: (7)

чује се пљусак. (5)

(превод: Хироши Јамасаки Вукелић)

Не броје се сви слогови једнако! Непотребно је вештачки додавати префикс “пра” да би се добила кованица од пет слогова ако се уочи квалитет слога “а” у речи “стари”, да је то дуг слог који се може бројати за два. Ја сам га, “штоса ради”, рачунао “1,5” па је у укупном збиру слогова првог стиха 4,5 слогова, у ствари, песнички речено, јесте пет слогова. Последњи, најважнији стих песме, код Девидеа има само три слога – зашто?

GERMANY

*Mutter -
jede Nacht ruft sie
seinen Namen*

*tiefer Wald
das Puppenkleid
verblichen*

*U-Bahn-Station
Rolltreppen führen
ins Licht*

Claudia Brefeld

*мати -
свакога дана она му
спомиње име*

*дубока шума –
луткина хаљина
избледела*

*станица метроа –
покретне степенице
воде до светлости*

*Fünfzehn Mastgänse
hängen im Metzgerladen
darunter Elsa.*

*Der Kleine im Sandkasten
spricht deutlich
sein erstes Nein.*

Georges Hartmann

*Петнаест товљених гусака
висе у касапници.
Међу њима Елза.*

*Малишан у песку
изговара јасно
своје прво НЕ*

Тиме се значајно руши конструкција песме и ефекат последњег стиха смањује. Озбиљан песник себи не сме дозволити такав луксуз. Девиде је тај стил превода видео код Блајта (који и није био песник), а данас је водећи у англосаксонској литератури где се изражавање “зена” сматра то да је стих самосталан и директног дејства. На тај начин се “зен” уздиже на раван метофоре и тумачи као нешто ирационално. А није ли зен нешто једноставно, да не кажем “логично”? Хироши рационализира последњи стих, чинећи га дескриптивним, уносећи дистанцу, а са њим рационализира и “зен” и то је по мом мишљењу једино исправно решење, које овде, у односу на досадашњу праксу превођења, делује готово револуционарно, ослобађајуће. То је та једноставност која је потребна хаикуу и зену. Изузетно леп превод, класичне лепоте, који усто наглавачке обрће западњачко схватање “зена” и показује како треба приступити идеолошким догмама у поезији! И све то тако лако и једноставно, готово “успут”!

*Frühlingswehen
das neue Grün
noch ohne Namen*

*Morgenkühle
zum Frühstück
ein halbgefülltes Wort*
Gabriele Hartmann

*пролећни ветрић
ново зеленило
још нема име*

*јутарња свежина
за доручак
полупуна реч*

*Abendrotschatten
ertrinken in Seewellen -
wir beide in Boot.*
Betti Fichtl

*Вечерње сенке
утапају се у таласе –
нас двоје у чапцу*

*Sonne gespiegelt
im Messer in der Hand. Wand -
dafür Kulisse.*

*Sonnenuntergang
stürzt dampfend aus Teekanne
mit Tee - in Schale.*
Ingo Cesaro

*Сунце се огледа
на ножу у руци.
Зид кулисе.*

*Залазак сунца
са чајем се обрушава
из чајника у шољу.*

*На голој грани (5)
шћућурен сједи гавран - (7)
јесењи сумрак. (5)*

(превод: Хорацио Блајт -Владимир Девиде)

*На голу грану (5)
спустише се црни гавранови. (8)
Јесење вече. (5)*

(превод: Хироши Јамасаки Вукелић)

И овде је у првој песми на делу Блајт кога Девиде верно преноси. Види се потпуно неразумевање песничке форме хаикуа. Песма је пародична а форма је класична тј. форма не следи садржини: један у клин, други у плочу! Поново је проблем Блајтово догматско схватање “зена”. Хироши продужава други стих, прво зато што је дужи у оригиналу а друго зато што неправилност форме - коју разбија други стих - служи комичном ефекту. Ето зашто је важно познавати форму и употребљавати њене ефекте. Овде је неправилна форма резултат песничке прецизности, а не одраз аљкавости или незнања, како је код нас често случај. Треба уочити и успешно употребљену песничку фигуру “црни гавранови” којом се овај Башов хаику приближава духу нашег фолклорног изражавања.

*Као једна породица под истим кровом (12)
спавали смо заједно, (7)
конкубине и ја и шумска детелина и месец. (16)*

(превод: Дејан Разић)

*Монах и блуднице (6)
под истим кровом: (5)
детелина и месец (7)*

(Превод: Отавио Паз-Мирјана Божин)

*Под истим кровом (5)
спаваше и блуднице. (7)
Грахов и месец. (5)*

(превод: Хироши Јамасаки Вукелић)

Овај хаику узет је из Башовог хаибуна о Кисагати. Хирошијев превод је толико супериоран да је то готово болно. Разићев “хаику” има 35 слогова (4 више од танке), али је због тако огромног раскорака готово симпатичан својом непретенциозношћу и изгледа као нека врста “зен хаику”. Превод Паз - Божин, песнички много амбициознији, показује колико је један слог важан у хаику. Вишак од једног слога у првом стиху није само метрички проблем, проблем ритма који ухвати наше уво, већ тај слог вишка, као ексер што штрчи у ципели - “убива” - указује и на неадекватну садржину. Проблеми форме никад нису сами за себе, увек говоре и о неподесности садржине. Све то елегантно и једноставно поправља Хироши. И заиста, без Хирошија ми не бисмо имали Башоа. А са њим га имамо, таквог какав у оригиналу јесте: јапански, а наш!

Хирошијеви преводи Башоа биће пре свега заинтересованом и талентованом читаоцу изузетна поетска литература и путоказ за властиту праксу, а онда и **префињени уџбеник јапанске културе**. Топло саветујем нашим песницима и уредницима да се окану деструктивног утицаја “Мекдоналдс хаикуа” и окрену се уметности писања хаикуа коју нам у целини нуде ове књиге разодевајући хаику форму до танчине, а затим и њену културно-историјску позадину.

Књигу “Облак цветова” Хироши посвећује **Срби Митровићу** са којим је пријатељевао и почињао да преводи хаику на српски. Њих двојица су почела преводе хаикуа као берићетни преводилачки дует. Пошто је и аутор ових редова почетком деведесетих доста времена проводио у Србином стану у Капетан Мишиној, дискутујући о хаикуу, биће ми дозвољено да овај кратки приказ завршим својим хаикуем из тог времена, који је такође посвећен Срби Митровићу:

*Сва обасјана,
на зимској клизавици,
Србина соба.*

ЖЕЉКО ФУНДА (Вараждин, Хрватска)

ХАИБУНАСТО

1.

*топола
с врха јастреб проматра
пужа у трави*

Птице имају перје, мачке имају длаке, а гуштери имају сунце.

2.

*путнички влак
заједно с путницима
патује паук*

Бака каже да се не смије шутјети. Тога се држе само пауци.

3.

*травњак
кукац се одмара
на новчићу*

Ја немам ништа против кукаца ако ми нису за вратом.

4.

*вријеме за починак
с латицом на леђима
пас улази у кућицу*

Пас је добар чувар, али не од комараца.

5.

*у подруму
миш проматра
ноге самоубојнице*

Од свих мишева ја познам само Мицку Моусеа.

6.

*празно казалиште
мишеви се нагађају
по позорници*

Мишоловка је погрешна кућа за миша.

*Meine Träne fällt
In ein Meer reiner Weisheit
Ein Gedanke erblüht*

Matthias Mala

*Суза ми пада
у море мудрости –
цвета мисао*

FINLAND

*Tundra Einsamkeit
kein Kondensstreifen
stört die Stille*

Gérard Krebs

*Усамљеност тундре –
ни појаса кондензације
да наруши мир*

(Са немачког: Д. Ј. Ристић)

MONTENEGRO

*Nek helikopter
zvrčkara – pužić golać
roguškari se.*

*Nekad bojište.
Sad беру боџурове –
zaraćene strane.*

*Gužva na putu.
Još veća na stazici
do mravinjaka.*

Zoran Raonić

*Od oca mu je
ostao oštar jezik –
jedino oštro.*

*Moje cvijeće
nemilosrdno gaze
tuđi tabani.*

*Ispod jorgana
čitavu noć se goste
nemirni prsti.*

Dušan Đurišić

*Као суви лист
пред вихором страсти
пада кимоно*

Радомир Мићуновић

Сублимација суптилности и снаге, обрта и контраста, светова две душе у неочекиваном сусрету који не разара већ ствара, како у самом стиху, тако и сам стих, упућује на зрело мајсторство у најсуптилнијем и узвишеном значењу, полисемији речи. Речи из ове слике, која се сама, даље надграђује, оживљују СУВИ ЛИСТ, снагом ВИХОРА СТРАСТИ- претвара пад у лет! Тако и киго, годишње доба, овим оживљеним сувим листом, сведочи о истовремености свих годишњих доба сливених у тај трен, у чијем је срцу вечност... А то и јесте душа и хаикуа - вечност у срцу трена!

Светлана Станковић

*априлске кише...
pločnicima otiče
skadarlijska noć*

*seosko groblje.
iz kog sveta dopire
huk hladnog vetra?*

Damir Janjalija

*mutnim oknom
napuštena kuća
"posmatra ulicu"*

*ah, poledica!
širinu ulice
mjerim ledima*

Branka Vojinović Jegdić

MAKEDONIA

*Скакает по трава
веверицка и чавка.
Исти раст, други вид!*

*Зелена крошна.
Цагорат врапци:
мачката слуша*

Александар Прокопиев

*Скакућу у трави
веверица и чавка.
Исти раст, други сој!*

*Зелена крошна.
Церкут врабаца
ослушкује мачка.*

(С македонског: аутор)

В i Н

*behar u maju,
u srcu grumen leda –
slabašno sunce*

*rano proljeće,
miris tišine – ukor
u zavičaju*

АЛЕКСАНДАР ОБРОВСКИ

ДЕСЕТ ГОДИНА ХАИКУ ПУТОВАЊА

Путујуће хаику друштво, Нови Сад

Ако је хаику „уздах“, онда би ова 2016. година могла бити десети заједнички уздах путника намерника - петорице чланова и оснивача новосадског Путујућег хаику друштва (ПХД-а).

Након престанка рада једног од најзначајнијих хаику клубова на просторима бивше Југославије – новосадског Хаику клуба “Александар Нејгебауер”, осетила се велика празнина у присутности хаику песничтва у свеопштој јавности. Тај новостворени вакуум у комуникацијама и дружењу, почео је што због тадашњих политичких, али још више из финансијских разлога да нас удаљава. Ни стално присутне Хаику новине, ни разни и даље бројни хаику конкурси, као ни даље бројна периодична издања, што клубова, што званичних или самиздат издавача – није више у тој снази могао да надоместити свеукупни предходни елан и песнички дух.

Због личног осећаја присутности тог вакума који је полако гутао пријатне тренутке песничких дружења и промоција, петорица хаику песника са разних страна, 2004. године издају коауторску збирку хаику песама „Одшкринута врата“ коју у периоду од 2. јула 2004. до 24. новембра 2005. године у виду “хаику каравана” промовишу у десет градова у земљи (Београд, Ваљево, Нови Сад, Ниш, Тител, Гајдобра, Бачка Паланка, Зрењанин, Сремски Карловци и Кула) и у два града у иностранству (Софија / Бугарска, Аделаида / Аустралија). ПХД је посебно поносан што је прва промоција ове збирке била баш и прва промоција јапанског песничтва у тек завшеном „Јапанском врту“ у Ботаничкој башти „Јевремовац“ у Београду.

На основу овог караванског искуства, а у традицији путујућих позоришних група из 19. века, дана 17. априла 2006. године у Новом Саду: Горан Полетан (Аделаида / Аустралија), Зоран Антонић (Ветерник), Бранислав Ђорђевић (Нови Сад), Витомир Милетић – Witata (Петроварадин) и Александар Обровски (Нови Сад) оснивају **Путујуће хаику друштво** са циљем популаризације хаикуа као традиционалне јапанске песничке форме – самостално, као и уз помоћ хаику песника и хаику пријатеља.

И тако је званично путовање почело.

ПХД нема класично чланство, али се придруженим чланом сматра Сања Петровић која је окупила новосадске хаику песникиње (Љиљана Петровић, Оливера Шијачки, Љубица Вуков-Давчик и Сања Петровић) у **Женску хаику групу**, која је објавила и збирку песама “Сјај равнице” 2008. године.

Кроз досадашњи рад ПХД је тежио да сваку своју активност и означи неким издањем. То остварује редовним издавањем свога гласила уочи сваког гостовања још од 2006. под називом: *Гласник ПХД-а*.

Од књига, до сада су објављене (са периодом пре оснивања): збирка хаику песама „Одшкринута врата“ (срп/енг; 2004); прва српско-бугарска хаику антологија „На крају дана“ (збирка је промовисана у Софији, у Бугарској на Светском хаику конгресу 2005. Промотор је био Бања Натсуиши; по 17 хаику аутора из сваке земље; /срп/буг/енг; 2005); збирка хаику песама „Новогодишња ноћ“ (конкурс на тему „Новогодишња ноћ“ са 54 аутора из 11 земаља; /срп/енг; 2007); збирка хаику песама Женске хаику групе „Сјај равнице“ (чине је Љиљана Петровић, Оливера Шијачки, Љубица Вуков – Давчик и Сања Петровић, све из Новог Сада; 2008.); збирка гласника ПХД-а из 2006. године „Трагови по прашњавом небу“ (2010) и збирка хаику песама Иванке Мађор Миливојша „Бели крин“ (2011); Хаику збирка “Simply Said / Просто речено” /срп/енг; Горан Полетан (2012).

Поводом првих пет година постојања 2011. године ПХД је објавио хаику конкурс под називом „Мој омиљени хаику стих“. Посебност овог конкурса је што су 63 хаику песника послала свој омиљени стих, из свог опуса, али и још 36 песама других аутора који се њима лично свиђају – што је незабележено као поступак у досадашњој хаику историји.

Фотографије чланова ПХД, њихове песме, а посебно уз имена и других српских хаику песника повремено се могу наћи у укрштеницама: *Скандитека* и *Супер Сканди*.

ПХД је био и организатор обележавања „80. годишњице хаику поезије у Србији“, 26. октобра 2008. године, у оквиру 53. Међународног сајма књига у Београду, чији је гост – домаћин те године био баш Јапан.

У тренутном финансијском застоју су два завршена пројекта. Први је: “Воз“ (хаику / хаига песничко ликовни конкурс) - посвећен 130. годишњици од доласка првог воза у Нови Сад (2013/2014). Хаиге и хаику стихови су промовисани више пута и сада су изложени у холу Железничке станице у Новом Саду. Промоција је била и у Хаику клубу у Београду. Други пројекат је Мини хаику збирка „Први снег“ – настала слањем смс порука у дану када је пао први снег те 2014. године у Новом Саду. Оба би требала да се ускоро нађу на на ПХД-овом сајту: www.phd.in.rs.

Хаику годину 2015. Путујуће хаику друштво је завршило учествујући на „Вечери хаику поезије“ –45. Бранковог кола у Сремским Карловцима и у хуманитарном програму поводом Нове године у СОС Дечјем селу „Др Милорад Павловић“ у Сремској Каменици, крај Новог Сада (Установа за децу без родитеља).

У том, још ипак постојећем хаику духу, свој 10. рођендан Путујуће хаику друштво је званично обележило 16. септембра 2016. године у Културном центру града Новог Сада, у оквиру програма тродневне манифестације „Дани јапанске културе“. ПХД се представио и три дана раније и у програму „Вече јапанске културе“ у Бачкој Паланци. Идејни творац и организатор ових манифестација је Књижевно-еколошки клуб српско-јапанског пријатељства „Ждрал“ из Новог Сада, на челу са Александром Павићем. Суорганизатори су били Културни центри Бачка Паланка и Нови Сад, као и Покрајински завод за заштиту природе – Нови Сад.

Контакт адреса са ПХД-ом: Путујуће хаику друштво, Вељка Петровића 8/35, 21000 Нови Сад, e-mail: putujuce_haiku_drustvo@yahoo.com, ili putem www.phd.in.rs.

*tiho se gasi
buket crvenih ruža –
umire kosmos!*

*rekoh slavuju:
ti ne moraš ćutati –
da bi pjevao*

Smajil Durmišević

NORWAY

*tog kupeen
full av haustsol
og raudhåra jenter*

*Eg skal og vera knapp
sitatet - svaret
før fredag*

Øystein Hauge

*Kupe u voz
pun jeseњeg sunca
i riћokosih цура*

*I ja ћu бити штур
цитат –одговор
пре петка*

*Gjennom snøen ser
Jeg lysene fra hjem som
Lukket seg for meg*

Gene Dalby

*Кроз пахуље
гледам светла кућа које
су ми се затвориле
(Са норвешког: Јасмина Густавсен)*

PHILIPPINES

*high noon . . .
waiting for the clouds
to clothe me*

*picking what's
left this afternoon . . .
high tide*

Robert D. Wilson

7. ДЕЧЈА КЊИЖЕВНА КОЛОНИЈА ДОЉЕВАЦ 2016.

хаику медијатор Весна Илић

<i>Крај бунара на бобици купине мрав. Распуст код баке.</i>	<i>Мокар кров. Са стрехе кап, кап, кап на суво лишће</i>	<i>Ветар шуми а вук зеца јури. Време ручка је.</i>
Маша Миленковић, Ниш	Димитрије Стевић, Дољевац	Анђела Митић, Блаце

<i>Јутарња магла сакрива хоризонт. Низ ограду клизе капи.</i>	<i>Цвете, блисташ под месечином! Скуп лењих латица.</i>
Емилија Павловић, Прокупље	Војин Јанковић, Ниш

најновија вест

НОВООТКРИВЕНА ЗАОСТАВШТИНА МАЦУА БАШОА

подне ...
чекам да ме облаци
обуку

сакупља оно
што остаде овог поподнева ...
плима

(Са енглеског: Саша Важић)

CROATIA

*на свјежем панју
риџ прелазу вријеме
год по год по год*

*nesanica uranja
и почетак свитанја
паук преде нит*

*sve je zaraslo
deset godina stara
rendgenska snimka*

*raspeta duga
dječak gleda ljuljačku
mokru od kiše*

Boris Nazansky

BULGARIA

*пътуване на југ
все по-тъмни
очите на минувачите*

*лятна бура
поштар испија
трето кафе*

Liudmila Hristova

путовање на југ –
све тамније
очи пролазника

летња олуја –
поштар испија
трећу кафу

3. јун 2016. (Mainichi, Јапан) ИТАМИ, Хјого – До сада непознате хаику песме, писма и илустрације песника из Едопериода, Бацуа Башоа (1644-1694), а откривени су у неколико области Јапана, објавио је музеј-библиотека специјализована за хаику поезију. Укупно 16 Башоових дела пронађено је у приватним кућама у префектурама Кјото и Аичи, као и другим местима. Његова писма откривају јаке везе са ученицима посредством књиге „Чуанг Цеа“ (збирка списа на кинеском која се приписује Чуанг Цеу), за коју се верује да је извршила утицај на познатог јапанског песника.

Једно од њих је написано две године пред смрт, 1692. године. Упућено је његовом ученику Досуију, феудалном самурају из области која је сада позната као префектура Шига. У том писму Башо изражава разочарање што су се потенцијални ученици губили мада је било људи у Еду који су могли да их подучавају из књиге „Чуанг Це“.

Ту је и хаику песма коју је написао заједно са два друга песника. Верује се да је то она која је настала марта 1685. када је Башо посетио град, сада познат као Кока, у префектури Шига. Ту је написао последњи део песме који гласи: „Људи се пењу на трешњу на месту које се рачва у три правца“. Сматра се да се то место односи на ушће реке. Башо је очигледно волео да подели тај тренутак са онима који су из оближњег чамца посматрали цветове трешње.

Пронађена је и једна Башоова хаику песма коју је пратио цртеж на којем су приказани ладолеж и месец. Песма исписана на цртежу настала је 1682. и насловљена „На ладолежу“.

Према речима особља музеја-библиотеке „Какимори Бунко“ у Итамију, у префектури Хиого, до данас је откривено око 40 Башоових илустрација. Већина је настала пред крај његовог живота. Верује се да су предмети који су недавно пронађени цртежи које је Башо довршио када је имао између 40. и 42. године. Из истог периода су откривена само два друга дела. Башоова новооткривена дела ће бити изложена од 11. јуна до 18. јула у здању поменутог музеја-библиотеке.

(Са енглеског : С. Важић)

Недавно откривено писмо Мацуа Башоа. (Mainichi)

СВАГДАЊИ ЗЕН РАЗГОВОРИ

Можеш ли ми помоћи?
 А можеш ли ти мени да помогнеш?
 Зашто толико вичеш?!
 А зашто ти вичеш?
 Не може овде да се шета куче. Ово је школско двориште.
 А како ви шетате вашег булдога?
 Па ја сам чувар. Чувам школу.
 А ја сам педијатар. Чувам здравље деце.

*

Ало? Ја сам. Хоћеш ли доћи по мене? Покисох до голе коже. Не престаје да лије.
 Где си?
 Код градске болнице. На аутобуској станици. Преко пута зелене пијаце... Еј, не мораш да долазиш. Стиже ми двадесетдвојка.
 Сад ми то кажеш. Већ сам обукао мантил. А на телевизији иде једна много добра емисија. О животу у океану.

*

Јеси ли свршио?
 Остави ме да још неколико секунди уживам.
 Дај да те загрлим.
 Пустите ме да се одморим. Још неколико секунди.

*

Могу ли да пукнем од љубави?
 Можеш, ако је та љубав доброано подгојена.
 Али ја патим, а гојим се. Све му опраштам, све му допуштам, а он и даље витак и згодан.
 Која си ти крвна група? А која је он?

*

Молим те стани, смучило ми се од ових серпентина.
 Важи, ево стаћу на први паркинг.
 Молим те, стани сада, повраћаћу.
 Па што ми бре не рече раније! Стао бих још пре десет минута.
 (Са македонског: Д. Ј. Ристић)

*сиво небо
 над жаравата –
 капак от алуминий*

Omilla

*сиво небо
 изнад жеравица –
 капак од алуминиума*

*Дете нарисува
 клетка с врабче...
 И отвори вратичката.*

*Счупено стъкло.
 Паяжината е закрпила
 пътеката на въздуха.*

Violeta Penoushlieva

*Дете нацрта
 кавез са врапцем...
 и отвори вратанца*

*Сломљено стакло.
 Паучина закрпила
 стазау ваздуха.*

*Подсвирна ми косът,
 аз му подсвирнах:
 Това е всичко за днес*

Димитър Стефанов

*Свирну ми кос,
 ја свирнух њему:
 то је све за данас*

*Пътечка.
 И тя ме доведе
 до кръстопът.*

*Моят параклис.
 Догарят
 Свещите и дните ми.*

Екатерина Кунова

I КЊИГЕ

1. БАШО Мацуо: „ОБЛАК ЦВЕТОВА“, избране хаику песме, превод с јапанског, избор и коментари Хироши Јамасаки Вукелић, Танеси, Београд, 2016.
2. БУСОН Јоса: „ЦВЕТ ДИВЉЕ РУЖЕ“, превод с јапанског, избор и коментари Хироши Јамасаки Вукелић, Танеси, Београд, 2016.
3. ДРАГОВИЋ Милан: „ВИЛИН КОЊИЦ“ („DRAGONFLY“), Књижевни клуб „Иво Андрић“, Београд, 2016.
4. ЈАМАСАКИ ВУКЕЛИЋ Хироши: „ВРАПЧЕВА ПРИЧА – Изабране хаику песме из Едо периода“, избор и превод, Танеси, Београд, 2011.
5. КИСИН Душка: „ЉУБИЧАСТИ ХАИКУ ЛЕПТИРИ“ Друштво за афирмацију културе – Пресинг, Младеновац, 2016.
6. МАТИЋ МЕДИЋ Теодора: „БОЛ“, Просвета, Београд, 2016.
7. Монах САИГЈО: „ПЛАНИНСКА КУЋИЦА“, танке, прево с руског Петар Вујичић, Танеси, Београд, 2016.
8. ПАВЛОВИЋ Михајло (1941-2014): „ДАХ БЕЛЕ РУЖЕ“ („THE BREATH OF THE WHITE ROSE“), Београд, 2016.
9. ПЕТЕР Иван: „ХАСКИ И ЈА“, Чикош штампа, Суботица, 2016.
10. ПЕШИЋ Предраг Шера: „КОМАРЦИ У ГРАДУ“ („Mosquitos in the city“), Приредио: Дејан Богојевић, Богојевићева издања, Ваљево, 2016.
11. ПЕЧИ Јаника: „ЗА МИРИСНИ ОПОЈ ПОСЕКОХ ЦВЕТ“, Графапромет, Рума, 2009.
12. ПЕЧИ Јаника: „МОЛИТВА НАД ЛИСТОМ ХАРТИЈЕ“, Српска књига М, Рума, 2015.
13. РИСТИЋ Ј. Драган: „ОБЗНАЊЕНО 3“, хаику, сенрју, танка, хаибун, хаига 2011-2016, Пунта, Ниш, 2016.
14. РИСТИЋ Ј. Драган: „ШТУРЕЦОТ ВО САКСИЈАТА“, превод књиге „Цврчак у саксији“ (Пунта, Ниш, 2002), прев. Љубиша Стојановић, Антолог, Скопје, 2016.
15. РИСТИЋ Радмило: „ЈАВА ОД СНОВА“ („Wirklichkeit aus Träumen“), Удружење писаца Крагујевца, Крагујевац 2016.
16. ТОДОРОВИЋ Мирко: „ОДЗИВИ ДУШЕ“, хаику, танка, поезија, Свитац, Пожега, 2015.
17. ЋАТИЋ Драгана: „ТРЕПЕТ ЛЕПТИРОВИХ КРИЛА“, ДрагСвет, Београд, 2010.

Стаза.

И она ме доведе
до раскрснице.

Моја црквица.
Догоревају ми
свеће и дани

(С бугарског: Д. Ј. Ристић)

USA

*well-worn path -
I take my memories
for a walk*

Carole MacRury

утабана стаза –
изводим сећања
у шетњу

*winter mountain
my snowy head
of hair*

Johnny Baranski

зимска планина
моја снежна коса
на глави

*spring sun-
making a list
of what makes me happy*

*cold autumn wind
in all the cracks
eyes of barn cats*

Tom Clausen

пролећно сунце –
правим списак ствари
које ме чине срећним

хладан јесењи ветар
у свим пукотинама
очи сеоских мачака

II ПЕРИОДИКА

1. „ХАИКУ ПИСМО“, часопис за хаику поезију, No.42, Нови Сад, октобар 2016.

III ЗБОРНИЦИ

1. 27. ХАИКУ ФЕСТИВАЛ ОЦАЦИ“, Народна Библиотека „Бранко Радичевић“, Озаци, септембар, 2016.
2. Зборник књижевног клуба „МАЛА ПТИЦА“, 3. међународни књижевни конкурс „Вечитинесмирајник“ 2016, Мала птица, Београд, 2016. (хаику стр. 173-190)

ZEN ANECDOTE

Запиташе једном зен мајстора Баи-џанга: „Који је најчуднији догађај на свету?“ Он рече: „Седим овде потпуно сам за себе.“

*

Зен мајстор Гау-фенг поставио је својим ученицима ово питање: „Све се ствари враћају у Једно. Куда се враћа то Једно?“

*

Монах Хуи-чау запита зен мајстора Фа-јена: „Шта је Буда?“
Фа-јен рече: „Ти си Хуи-чау!“

Из књиге „Sprüche und Leitsätze der Zen-Meister“, gesammelt von Peter Weber-Schäfer, Insel Verlag Frankfurt am Main, 1995, Са немачког: Д. Ј. Ристић)

БЕЛИ ОСМЕХ ТРЕШЊЕ

ПАУН ПЕТРОНИЈЕВИЋ (1936-1962)

Хаику је поетски пољубац природе. Он је даровна јабука сваком језику на чије се гране “кочи” као плод. Иначе, српско песништво, хаикуом је постало књижевно богатје. Песници попут **Момчила Тешића** и **Десанке Максимовић** своје књижевно дело су заокружили хаику поезијом у уверењу да су се тако поетски потпуно исказали стапајући се са природом. Своју приврженост реалистичкој природи показао је и наш лирски песник Паун Петронијевић који је оставио бројна тростишја у форми хаикуа, али и његова поезија пуна је песама које у себи са држе хаику песме.

Ево **осамдесет година од рођења** овог рано преминулог песника.

Паун је рођен 1936. године у Рибашевини, код Ужица. Преминуо је у санаторијуму Бежанијска коса у Београду после десетогодишњег боловања, лечећи се у Ужицу, Кнез Селу код Ниша и Бежанијској коси. Иза себе је оставио обимно књижевно дело. Његове сабране песме у осам књига 2008. године објављују УКС, Народна библиотека Пожега и пожешки Свитак. Претходи им хаику књига “Пастир тражи дно неба” коју је песник видео за живота, “Добро лето” (избор из поезије) и хаику збирке (приредио М. Д.) “Велико јутро” (1987) и “Крв петелјке” (1993). Природа као дисциплина, како то каже Емерсон, остварила је снажан утицај на младог песника Пауна Петронијевића којег је притисла опака болест, тада позната и као “жута госпа” у српској књижевности. Али Паун је поштовао вољу природе, њој се није супротстављао. Био је искрен до краја и управо тај макото (искреност) створио је одличне примере хаику поезије.

Засмејала се / трешња, белином / мирисна цвета

Овај хаику слави пролеће, време када цветају трешње. То је слика која никог не оставља равнодушним. Она код нас буди емоције и љубав према природи. Паун је имао осмех трешњевог белине и није га никад скидао са лица. Упркос тешком болу који је подносио као нешто са чим се морало живети, није се одрицао лепоте и доживљаја у природи. Сliku која казује о пролазности живота, песник је изразио, на пример, и у овом хаикуу:

Однесе вода / лист одређен за пулољак / једне гране

Хаику казује о рано прекинутој младости. Њему придођајем још један хаику. Он би могао бити јесењи. Тада лишће жути и опада, али Паун га је сигурно исписао као омаж сопственој младости, која ће, нажалост, за њега остати вечна јер неће стићи да дочека своје зреле године (умро је млад, са свега двадесет и шест година!). Његова поезија је ипак то доживела, остала је вечито млада и наставила да траје песникову прекинуту младост:

Не може / ништа да врати / лист на грану.

Али ево и погледа наде. Песник није усамљен, он има свог пријатеља врапчића кога погледом милује и води дијалог између тишине и цвркута:

Погледом те тражим / На грани, где се обично / Одмараш - врапче!

Хаику Пауна Петронијевића казују да је јака потка за ову песничку форму код нас одавно постојала, само је требало да се осамостали: то је пре свега љубав према природи. И наша годишња доба тонирана су као у Јапану. Структура језика омогућава многе подударности у основним елементима ове егзактне песничке форме која је данас део наше књижевности, у којој и име Пауново добија своје право место.

Приредио: МИЛИЈАН ДЕСПОТОВИЋ

СРДАЧНО СЕ ЗАХВАЉУЈЕМО
НАШЕМ ДОНАТОРУ!

A heartfelt thank you
to our donor!

Издавање овог броја омогућио је
ДРАГАН СТОЈКОВИЋ ПИКСИ
легенда српског и јапанског фудбала

The publication of this issue is financially supported by
DRAGAN STOJKOVIĆ PIXY
a legend of Serbian, as well as Japanese, football

AUSTRALIA

*train tunnel -
the sudden intimacy
of mirrored faces*

Beverley George

*железнички тунел –
изненадна интимност
одраза лица*

*first rain
the smell as dust changes
to mud*

Cynthia Rowe

*прва киша
тај мирис док се прашина
претвара у блато*

INDIA

*black water pond
how deep
the crow's eyes*

*a box of crayons-
each child with a different
smile*

Sanjukta Asopa

*црна вода рибњака
како су дубоке
вранине очи*

*кутија с бојицама –
свако дете другачијег
осмеха*

NEW ZEALAND

*fallow field
the frosted shadow
of a scare crow*

André Surrridge

*узорана њива –
залеђена сенка
страшила*

(Са енглеског: С. Важић)

ДМИТРИЈ КУДРЈА

Дмитриј Кудрја (**Дмитрий Кудря**) рођен је 1955. у Ашхабаду (бивши СССР, данас Туркменистан). По образовању је био физичар. Ради у Москви као научни сарадник у сектору филозофских проблема културе при Руском институту за културологију. Преводио је с летонског, уређивао неколико периодичних издања. Изузетан је стручњак за област проучавања културе и покретач многих идеја.

Године 2003. у Москви покреће годишњи алманах за хаику поезију *Хаикумена* и ствара широк круг хаику песника из Русије и света. Хаику објављује од 1998. године, аутор је запажених есеја о хаику поезији (истиче суштински значај „shiori“ у хаику поезији – вишезначност сваке речи). Награђен на Првом великом руском конкурс за хаику (Москва, 1999), превођен на више језика, заступљен у многим антологијама.

Приредио: **Александар Шево**

*пробам небо
овде је оно
тако високо*

*месечев лук
у планине забада
своје зраке*

*као да ветар
лишће носи...
људи у журби*

*исти смо сој:
цветови вишење
на ветру времена*

*кад одлазим,
кад се враћам, ћутке
стискам хладну кваку*

*у јефтиној песмици
након много година
кап носталгије*

*одраз у локви
одређује небо
акварел на асфалту*

*јесен у души
зима пролеће лето
свега има*

(Са руског: **Александар Шево**)

РЕДАКЦИЈА/EDITORSHIP
Slavoljub Stanković, Svetomir Đurbabić,
Dragan J. Ristić, Dušan Mijajlović Adski,
Saša Važić, Svetlana Stanković,
Zoran Doderović, Dimitar Anakiev

ТЕХНИЧКИ УРЕДНИК/TECHNICAL EDITOR:
Srđan Pavlović

ГРАФИЧКИ УРЕДНИК/GRAPHIC EDITOR:
Slavoljub Stanković

ИЛУСТРАЦИЈЕ/ILLUSTRATED BY:
Japanske tradicionalne sumi-e haige

ЛЕКТОР/PROOF READER:
Nevenka Božović

КОРЕКТОР: Nevenka Božović

ОДГОВОРНИ УРЕДНИК
EDITOR IN CHIEF:
Dragan J. Ristić

ОСНИВАЧ/FOUNDER:
Dimitar Anakiev

АДРЕСА РЕДАКЦИЈЕ/EDITORIAL ADDRESS:
Dragan J. Ristić, 18000 Niš,
Pasterova 16 a
Serbia • Tel. 018-225-888
e-mail: draganjristic@gmail.com

www.haikunovine.com

ГРАФИЧКО ИЗДАВАЧКО ПРЕДУЗЕЋЕ
"PUNTA" NIŠ

ТИРАЖ/NUMBER OF COPIES: 500

U Nišu, decembar, 2016.

ISSN 1451-3889